

Řešení a následky domácího násilí v českých rodinách

Petr Žváček

Bakalářská práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Petr Žváček
Osobní číslo:	H20527
Studijní program:	B0111A190011 Sociální pedagogika
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Řešení a následky domácího násilí v českých rodinách

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti rodiny, domácího násilí a krizové intervence.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

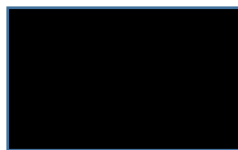
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

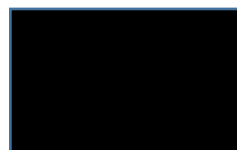
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2008. Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.
- CHRÁSKA, Miroslav, 2016. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.
- KRAUS, Blahoslav, 2008. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.
- SOBOTKOVÁ, Irena, 2007. Psychologie rodiny. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-250-8.
- ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ, 2011. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-690-2.
- ŠPATENKOVÁ, Naděžda, 2017. Krize a krizová intervence. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5327-0.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eliška Suchánková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **25. ledna 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2023**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 25. ledna 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

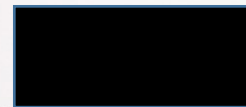
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 20.4.2023

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně postůžků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3.

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, uče-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše, přitom se přiměřeně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá řešením a následky domácího násilí. V první části se práce věnuje teorii domácího násilí. Popisuje násilnou osobu, ohroženou osobu a také formy a znaky domácího násilí. Druhá část se věnuje organizacím, které pomáhají obětem domácího násilí. V třetí části jsou také popsány některé následky domácího násilí. Praktická část obsahuje kvantitativní výzkum zabývající se řešením a následky domácího násilí z pohledu oběti. Výzkum je realizován prostřednictvím anonymního dotazníku, který obsahuje odpovědi od 103 respondentů.

Klíčová slova: domácí násilí, ohrožená osoba, násilná osoba, nezisková organizace

ABSTRACT

The bachelor's thesis is about solving and consequences of domestic violence. First part is about theory of domestic violence, offender, victim, its ways and signs. The second part is about organizations, that help to victims. Some particular consequences of domestic violence are described in the third part. Practical part then is the quantitative research of solving domestic violence and its consequences in the victims point of view. Research is realised by anonymous questionnaire, contains answers by 103 responders.

Keywords: domestic violence, endangered person, violent person, non-profit organization

Poděkování patří Mgr. Elišce Suchánkové, Ph.D. za připomínky a rady při vedení bakalářské práce. Rád bych také poděkoval celé své rodině za podporu nejen při tvorbě této práce, ale po celou dobu studia. V neposlední řadě děkuji také respondentům, bez kterých by tato práce nevznikla.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ	12
1.1 NÁSILNÁ OSOBA.....	12
1.1.1 Ženy jako násilné osoby.....	13
1.1.2 Muži jako násilné osoby.....	13
1.2 OHROŽENÁ OSOBA.....	14
1.3 ZNAKY A FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	16
1.3.1 Znaky.....	16
1.3.2 Formy.....	17
2 ŘEŠENÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ	20
2.1 POLICIE.....	22
2.1.1 SARA.....	22
2.1.2 Vykázání § 44 zák. č. 273/2008 Sb.....	23
2.1.3 SVI – systém včasné intervence.....	25
2.2 SOUDY.....	25
2.3 LÉKAŘ.....	27
2.4 ORGANIZACE NA POMOC OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	28
2.4.1 Linka pomoci obětem kriminality a domácího násilí.....	28
2.4.2 Život 90.....	29
2.4.3 ROSA centrum pro ženy.....	29
2.4.4 Bílý kruh bezpečí.....	30
2.4.5 Neodkládej to.....	30
2.4.6 Bright Sky.....	31
2.4.7 Bezpečnostní plán.....	31
3 NÁSLEDKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	33
3.1 CAN – SYNDROM TÝRANÉHO A ZNEUŽÍVANÉHO DÍTĚTE.....	33
3.2 SYNDROM TÝRANÉ OSOBY.....	34
3.3 STRES.....	34
3.4 SEKUNDÁRNÍ VIKTIMIZACE.....	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	36
4 VÝZKUM	37
4.1 CÍL VÝZKUMU.....	37
4.2 VÝZKUMNÁ METODA A SBĚR DAT.....	37
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	38
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	38
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE	39

5.1	VÝSLEDKY VÝZKUMU	39
5.2	ZODPOVĚZENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	56
	ZÁVĚR	58
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	60
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	62
	SEZNAM GRAFŮ	63
	SEZNAM PŘÍLOH.....	64

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá domácím násilím, které se odehrává v českých rodinách. Zmiňuje instituce zabývající se řešením, ale také následky, které negativně ovlivnily životy obětí. Věnuje se obecně domácímu násilí, jako problému napříč celou společností.

Prevenci a osvětu v této problematice poskytuje Ministerstvo vnitra prostřednictvím Policie České republiky i různé neziskové organizace formou přednášek a informačních kampaní. I přes to, že se toto téma dostává více do povědomí lidí, je domácí násilí v Česku stále hojně rozšířené a je závažným problémem pro vzájemné soužití manželů či partnerů, nebo jiných členů rodiny, kteří spolu sdílí společnou domácnost. Je také důležité tento problém nezaměňovat s jinými konflikty, které mohou nastat mezi osobami žijící ve společné domácnosti. Záměna nebo nepochopení celé problematiky může vést k celkovému zlehčování této závažné situace, ve které se oběť ocitne. Proto se v teoretické části budeme zabývat specifickými znaky nebo specifickým jednáním, kterými se domácí násilí vyznačuje.

V teoretické části se bakalářská práce zabývá pojmem domácího násilí, jeho specifickými znaky a popisuje jednotlivé formy. Zmiňuje také, o jak závažný problém se jedná vzhledem k četnosti výskytu v českých rodinách. Popisuje možnosti v oblasti prevence a pomoci obětem a také právní rámec v českém právním systému.

Cílem praktické části bakalářské práce je najít odpověď na výzkumné otázky prostřednictvím kvantitativního výzkumu. Výzkumné otázky jsou celkem tři. Jakým způsobem nejčastěji oběti domácího násilí situaci řešily? Koho jako prvního oběti domácího násilí kontaktovali s žádostí o pomoc? S jakými následky se potýkají oběti domácího násilí? Ke sběru dat je zvolen anonymní online dotazník, a to především kvůli zachování anonymity respondentů, vzhledem k tomu, že se jedná o citlivé téma. Dotazník byl rozeslán emailem do různých neziskových organizací, zabývajících se pomocí obětem domácího násilí s prosbou, zda by mohly požádat své klienty o vyplnění dotazníku. Výzkumný soubor tvoří respondenti napříč celou Českou republikou různého pohlaví a různých věkových kategorií. Přínosem této práce je představit některé z možností pro řešení tohoto závažného celospolečenského problému. Možnosti jsou různé, stejně jako jsou různé incidenty domácího násilí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ

Domácí násilí v současnosti chápeme jako problém napříč celou společností, bez ohledu na socioekonomické, genderové nebo věkové charakteristiky zúčastněných osob. Do nedávna se o tomto problému příliš nemluvalo, avšak v posledních letech neziskové organizace evidují zvýšený počet intervencí směrem k obětem domácího násilí. „*Domácí násilí bylo dlouho považováno za tabu – „v dobrých rodinách se přece nic takového neděje“.* Názory se ale změnily. Konečně si připouštíme, že i „dobré rodiny“ mohou být násilím zasaženy – a nejde jen o fyzické napadení, ale rovněž psychické či emocionální deptání, verbální či neverbální výhrůžky, vulgární chování apod.“ (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 21)

Násilí mezi osobami blízkými je specifické. Projevuje se jinak než mezi cizími osobami a vyžaduje i specifická řešení i prostřednictvím legislativy. Zlomovým momentem byla legislativní změna v trestním zákoně. Konkrétně jde o § 215a trestního zákona a zavedení nové skutkové podstaty trestného činu „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“, který zjednodušeně nazýváme jako „domácí násilí“. (Čírtková, 2008) V této souvislosti se objevuje i termín násilí v rodině, což je „*využívání převahy (nejčastěji fyzické) k vykonávání bezpráví vůči jiné osobě, resp. osobám v rodinném systému*“. (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 23) Tento pojem se často zaměňuje s domácím násilím, avšak ne každé násilí v rodině musí být nutně také domácí násilí. Aby se jednalo o domácí násilí, musí být splněny některé specifické podmínky neboli znaky domácího násilí.

V různých literaturách narazíme na různé definice tohoto problému, avšak většina z nich se shodne na typických znacích domácího násilí. Jde o jednání, které je dlouhodobé, opakující se, eskalující, neveřejné a s jasným rozdělením rolí na násilnou osobu a ohroženou osobu. Jednou z definic, která vystihuje jednotlivé znaky domácího násilí je od Čírtkové, že „*domácí násilí je definováno jako opakované, dlouhodobé a eskalující násilí fyzického, psychického, sexuálního, sociálního a ekonomického rázu, které vytváří jednoznačně asymetrický vztah a vede ke stabilnímu rozdělení na násilnou a ohroženou osobu.*“ (Čírtková, 2008, s. 9)

1.1 Násilná osoba

Násilná osoba neboli agresor může být kdokoliv, kdo společně sdílí s obětí domácího násilí byt či dům, bez ohledu na jeho postavení v rodině nebo pohlaví. Pro násilnou osobu je typický dvojitý vzorec jejího chování. Na veřejnosti se projevuje jako milý a ohleduplný člověk, ale v soukromí je bezohledný a násilnický. Své jednání v soukromí bagatelizuje a

snaží se jej různými způsoby omlouvat. Typickým znakem pro násilnou osobu je nízké sebevědomí, snaha neustále kontrolovat nebo vychovávat a omezovat oběť. Násilná osoba bývá často na oběti závislá a má strach z jejího odchodu ze společné domácnosti. (Čtvrtníček, 2016)

1.1.1 Ženy jako násilné osoby

Ženy nejsou jen něžnými bytostmi, ale dokážou být i násilné a kruté. Nejčastěji jsou ženy jako násilné osoby zmiňovány v souvislosti se selháním v roli pečující osoby. Ne každý projev agrese musí být nutně vyhodnocen jako domácí násilí. Na rozdíl od mužů je ženské násilí rafinovanější a promyšlenější. Četnost případů, kdy je násilnou osobou žena, se uvádí 2–5 %. Tato data jsou ale zkreslená, protože empirický výzkum v této oblasti teprve vzniká a spolehlivá data zatím nemáme. Lze se domnívat, že ženy mohou být v roli násilné osoby stejně často jako muži, avšak muži se neradi přiznávají, že jsou svou ženou týráni. Představa ženy jako násilné osoby nekoresponduje s pojetím ženy jako pečující osoby, která se stará o rodinu. Agresivní osoba ženského pohlaví v takové roli připadá většině společnosti jaksí nezvykle a vyvolává v odbornících, ale i zasahujících složkách (policie) přinejmenším zmatenost nebo rozpačitost. (Čírtková, 2008)

Ženy při incidentech domácího násilí v roli násilné osoby preferují především slovní napadání. Zřídka se objevuje fyzické či sexuální násilí nebo vyhrožování. V případech, kdy ženy fyzické násilí páchají, mají často sklony k použití zbraní. Nemusí se jednat o zbraň ve smyslu střelné zbraně, ale o cokoliv, co dokáže vyrovnat nebo překonat fyzickou převahu muže nad ženou. (Ševčík, Špatenková a kol., 2011)

1.1.2 Muži jako násilné osoby

U mužů jako násilných osob existuje více výzkumů. Především proto, že ženy jako oběti domácího násilí jsou ochotny daleko častěji situaci řešit. Díky těmto výzkumům lze zmapovat charakteristické vlastnosti, které jsou společné pro různé typy agresorů.

Jedním z typů je **kontrolor**. Je to agresor, který pokládá svou partnerku (nebo jinou osobu) za svůj majetek, který může ovládat přesvědčováním, nebo prostřednictvím výhrůžek. Pokud agresor cítí, že nad osobou ztrácí kontrolu, použije hrozbu násilím nebo samotné fyzické násilí. Nezávislost oběti je pro agresora naprosto vyloučená.

Obránce je dalším z typů mužů jako agresivních osob. Zde se střídá nenávist s láskou. Je závislý na odpuštění oběti. Situaci si lze představit jako nečekaný chvilkový výbuch agrese

s následným delším časovým úsekem na usmiřování. Tento typ agresorů se vyskytuje zejména v případech, kdy je agresor v rodině dominantní zejména v oblasti finančního zabezpečení.

Dalším typem je **validátor**. Je to muž s nízkým sebevědomým, který má strach z odmítnutí společností. Pochybuje sám o sobě a hledá nějaké způsoby posílení jeho mužského já. Jedním z nich může být vztah s partnerkou, kterou za žádných okolností nechce ztratit. Osobu ohroženou domácím násilím zastrašuje, vyhrožuje jí a vyvolává výčitky svědomí.

Inkorporátor je muž, který sebe a ohroženou osobu bere jako jeden celek, jako jednu osobu. Sám bez své partnerky nemá žádnou sebeúctu. Svou partnerku začlenil do vlastní integrity a prakticky si ji přivlastnil. Inkorporátor si uvědomuje svou malou nebo žádnou sebeúctu a bojí se ztráty své partnerky – „Co bych bez ní byl?“.

Výhradně rodinní násilníci se vyznačují nižší mírou agresivity. Mívají vyšší sociální postavení a jsou agresivní zejména proti svým partnerkám. Zhruba v polovině případů je agresivita spojena s alkoholem. Zpravidla se agresivně chovají pouze doma. Mimo domov nevykazují žádné znaky agresivního chování.

Obecně násilní muži mají často kriminální minulost a nerozlišují, kde se právě nachází. Mnozí z nich mají s násilím zkušenosti z dětství a berou jej jako prostředek k dosažení nějakého cíle. Mají jasný názor na genderové role. Obvykle mají problémy s alkoholem, nebo jinými návykovými látkami.

Asi čtvrtina pachatelů domácího násilí jsou emocionálně nestálí. Tito muži jsou úzkostní, depresivní a emočně labilní. Nejsou spokojeni v partnerském vztahu, a proto svou nespokojenost zrcadlí na partnerku. Méně časté jsou fyzické útoky. Jedná se především o psychické a emocionální týrání. (Čírtková, 2008)

1.2 Ohrožená osoba

U oběti domácího násilí neboli ohrožené osoby opět platí, že musí s násilnou osobou sdílet společný byt či dům. Chování ohrožené osoby má svá specifika a ochota situaci řešit, vymanit se z problému a usilovat o potrestání násilné osoby je kolísavá. Ve většině případů si oběť přeje zastavení násilí. Doufá však v pokračování vztahu. Na oběť zde působí strach o život, nebo zdraví své vlastní, svých dětí, nebo jiných členů rodiny. Na druhé straně na oběť působí obavy z ekonomické situace (v případě, že agresorem je tzv. „živitel“ rodiny), obavy ze samoty, pomluv od širší rodiny, nebo sousedů apod. Dochází k sebeobviňování

z vlastní neschopnosti a studu před sebou samým s tím, že v jejich rodině není něco v pořádku. (Čtvrtníček, 2016)

Mezi oběťmi trestných činů najdeme specifickou skupinu, která se nazývá „zvlášť zranitelná oběť“. V této skupině se nachází pět kategorií, z toho čtyři se týkají i obětí domácího násilí. (Zvlášť zranitelná oběť, 2016)

Extrémně traumatizovaná osoba je oběť, nebo i svědek projevující silnou psychickou reakci po události, při které oběť sama, nebo jiná osoba byla ohrožena na životě a zdraví. Zpravidla se jedná o osoby, které se staly obětí násilného útoku, únosu, byly v přímém kontaktu s umírající osobou, nebo se může jednat o dlouhodobě týrané osoby. Traumatizovaná oběť reaguje na extrémní situace sobě přirozeným způsobem. Mohou být způsobeny následky psychického, nebo sociálního rázu, se kterými se oběť za pomoci odborníků vypořádává zpravidla 4–6 týdnů. V některých případech jsou následky dlouhodobé či trvalé.

Senioři bývají charakterizováni jako osoby věku, kdy dochází ke zjevnému úbytku tělesných a duševních sil, poklesu výkonnosti, nesamostatnosti a závislosti pomoci na druhých. Senioři, kteří se stali oběťmi domácího násilí, si často neřeknou o pomoc z toho důvodu, že neznají organizace pomoci obětem domácího násilí a policii volat nechtějí zejména z toho důvodu, že účast seniora v trestním řízení je pro ně značně stresující, a to jak v roli oběti, pachatele, nebo svědka.

Oběti sexuálního násilí jsou v reakci na psychicky náročný zážitek emocionálně nestabilní, zažívají pocity studu, ponížení, ztráty bezpečí a podobně. Z různých výzkumů vyplývá, že pouze 3-15 % obětí sexuálních trestných činů se odhodlá trestný čin oznámit. Je to především z toho důvodu, že oběť často po takovém traumatizujícím zážitku nedůvěřuje nikomu, stydí se před ostatními lidmi, ale také z důvodu sekundární viktimizace (opětovné psychické zranění při vzpomínce na traumatizující událost). Oběť se cítí poznamenaná a jiná než ostatní.

Lidé postižení v oblasti vnímání a zpracování informací jsou lidé, kteří trpí nějakým druhem postižení. Jedná se o poruchy sluchu, zraku, lidí s psychickými poruchami, mentálně retardované, osoby trpící demencí a podobně. Za osoby se sníženou schopností vnímání a zpracování informací můžeme vnímat i cizince, kteří dobře neovládají češtinu. U této kategorie ohrožených osob jsou největším problémem předsudky a nedůvěryhodnost jejich

vystupování. Obecně široká veřejnost takovým lidem spíše nevěří. (Zvlášť zranitelná oběť, 2016)

Mezi zvlášť zranitelné oběti bychom mohli zařadit i děti. Bezpochyby právě děti jsou ze všech obětí nejzranitelnějšími, a právě proto dětské oběti trestných činů vyžadují naprosto odlišný přístup a způsoby řešení než zmiňované kategorie. Policie České republiky disponuje specialisty, kteří jsou proškoleni pro práci s dětmi. V závažnějších případech lze využít intervenci policejního, nebo externího psychologa. Prioritou v práci s dětmi jako obětmi, nebo svědky trestných činů je dítě nevyslýchat opakovaně. Soud si k soudnímu líčení nezve jako svědka či poškozeného dítě mladší 15 let z toho důvodu, aby se opakovaně nemuselo vyjadřovat k prožitým nepříjemným událostem. U soudu se pouze čte, nebo pouští videozáznam výpovědi, kterou dítě vypovědělo na policii. (Dítě jako oběť, 2011)

1.3 Znaký a formy domácího násilí

Abychom mohli účinně řešit nějaký problém musíme jej nejdříve rozpoznat. K tomu je potřeba domácí násilí definovat, nebo popsat na základě specifických znaků, které jsou společné pro všechny formy tohoto problému.

1.3.1 Znaký

- opakování a dlouhodobost
- eskalace
- jasné a nezpochybnitelné rozdělení rolí
- nevěřejnost

(Domácí násilí, 2023)

Opakování jednání nemusí být nikterak pravidelné. Nelze ani taxativně vymezit, od kdy se jedná o dlouhodobé jednání. Domácí násilí je občasné agresivní chování jednoho člena rodiny, které se střídá s obdobím klidného soužití členů domácnosti. (Čírtková, 2008)

Eskalací se rozumí postupné stupňování agresivního jednání. Ať už se jedná o stupňování frekvence konfliktů, nebo intenzity násilí. Od slovních urážek až k závažným, život ohrožujícím trestným činům. „*Eskalace jako diagnostické kritérium je spojeno s původními feministickými koncepcemi domácího násilí, které se zaměřovaly především na klasickou verzi domácího násilí typu intimní terorismus. V současné době není již eskalace*

jednoznačně přijímána jako definiční znak, nýbrž spíše jako rizikový faktor.“ (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 38)

Jasně a neměnně rozdělení rolí znamená, že v opakovaném jednání mezi dvěma osobami společné domácnosti je při každém konfliktu patrné, která z osob je agresorem a která obětí. Tyto role zůstávají neměnné při všech incidentech mezi těmito osobami.

Domácí násilí se odehrává za zavřenými dveřmi společné domácnosti. Neveřejnost může být problémem při řešení celé situace zejména v tom, že situace postrádá nestranného svědka. Dalším problémem neveřejnosti je intenzita vedení útoku agresivní osoby vůči ohrožené osobě.

Abychom mohli hovořit o domácím násilí, musí být splněny všechny uvedené znaky tohoto jednání. *„Jestliže některý ze znaků chybí, zvažuje se jiná podoba rodinného problému. Se vši pravděpodobností ale bude chybějící znak brzy doplněn a proces domácího násilí odstartován.“ (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 37)*

1.3.2 Formy

Domácí násilí se v různých rodinách projevuje různými způsoby. Má několik základních forem, které nám mohou pomoci problém lépe popsat a zorientovat se v konkrétních případech. Jedná se o fyzické, psychické, sexuální, sociální a ekonomické formy. (Bělík, Hoferková, Kraus a kol, 2017) V praxi se jednotlivé formy domácího násilí střídají, nebo vzájemně prolínají.

Fyzické násilí je forma, při které agresor používá fyzickou sílu, nebo výhrůžku fyzickým napadením oběti. Je to nejzjevnější forma domácího násilí, při které jsou na těle oběti jasně patrné znaky jako jsou podlitiny, odřeniny, zlomeniny apod. Do této formy patří i odpírání jídla či spánku, svazování oběti, nebo také úmyslné rozbíjení věcí v domácnosti s cílem vyvolat u oběti strach z agresora. Krajní variantou této formy násilí je ohrožování bodnou nebo střelnou zbraní, což je přímý útok na život, nebo zdraví oběti. (Ševčík, Špatenková a kol, 2011)

Psychické násilí *„Je třeba zdůraznit, že psychické týrání nastává ve 100 % případů domácího násilí. Je to dáno tím, že opakované napadání partnera, ať má jakoukoli povahu, vždy obsahuje i prvky psychického násilí. Každé (i fyzické) domácí násilí zasahuje oběť také po stránce psychické. Musí se totiž vyrovnat s faktem, že jí tělesně ubližuje blízká osoba, což vždy přináší psychickou destabilizaci, či přímo traumatizaci.“ (Čírtková, 2008, s. 20)*

Psychické, citové, nebo také psychologické násilí na rozdíl od fyzického nezanechává na těle oběti na první pohled viditelné stopy. Psychické týrání je častou formou domácího násilí a vzhledem k latentním následkům a neveřejnosti celého jednání se těžko odhaluje. Při této formě násilí dochází k útokům na sebeúctu, sebedůvěru a sebevědomí oběti. Psychické násilí může mít daleko horší dopad, než je tomu u fyzického násilí. Tuto formu násilí dělíme na dvě základní kategorie. Neverbální a verbální.

Neverbální psychické násilí se projevuje záměrnou likvidací oblíbených věcí oběti, nebo takových věcí, ke kterým má oběť nějaký citový vztah.

Verbální psychické násilí obsahuje nadávky, urážky, zesměšňování, ponižování, nebo také bezdůvodné podezřívání, citové vydírání, soustavnou kontrolu, zastrašování, nebo vyhrožování (například odebráním dětí). V případě verbálního psychického násilí je složité určit, kdy se ještě pohybujeme v sociálně přijatelných mezích, nebo se již jedná o incident se znaky domácího násilí. (Ševčík, Špatenková a kol, 2011)

Sexuální násilí „*projevuje se omezováním osobní svobody až po znásilňování v partnerském vztahu*“ (Čírtková, 2008, s. 10)

Sexuální násilí můžeme dle Ševčíka vymezit také jako jakýkoli nedobrovolný sexuální kontakt, nebo jakoukoli situaci, kdy je jeden z partnerů nucen se podílet na nežádoucích, nebezpečných, nebo ponižujících sexuálních aktivitách. Sex vynucený jedním z partnerů proti vůli druhého partnera je také domácím násilím, i přes to, že je často prostřednictvím agresivní osoby omlouván pojmem „plnění manželských povinností“. Domácí násilí je obecně citlivé téma a u formy sexuálního to platí dvojnásob. Proto je oblast sexuálního násilí obtížně přístupná empirickému zkoumání. (Ševčík, Špatenková a kol, 2011) Sexuální násilí je pro většinu obětí nejvíce traumatizující formou domácího násilí. Rozhodujícím faktorem v této oblasti je fakt, na kolik byla prolomena intimní sféra oběti. Následkem sexuálního násilí může (ale nemusí) být i fyzická újma na zdraví. Psychická újma je v tomto případě vždy, a to velmi závažná. (Čírtková, 2008)

Sociální násilí spočívá v úplné, nebo částečné izolaci od ostatních lidí. Agresivní osoba zakazuje ohrožené osobě kontakt s rodinou, nebo s přáteli. Oběť sociálního násilí může být sledována agresorem, a to buď osobně, nebo prostřednictvím zařízení ke sledování polohy. V této souvislosti se objevuje pojem stalking, což je označení pro „*úmyslné, soustavné, dlouhodobé a stupňované sledování a obtěžování často typické svým agresivním nábojem; u*

oběti tohoto chování vyvolává obavy, strach o bezpečí její, nebo jejich blízkých.“ (Bělík, Hoferková, Kraus a kol, 2017, s. 373)

Ekonomické násilí má dvě podoby. Může se jednat o nadměrnou kontrolu nakládání s financemi, nebo dokonce k odepření přístupu k vlastním financím. Druhou podobou ekonomického násilí je přinucování oběti k tomu, aby násilníka finančně zajišťovala. (Čírtková, 2008)

Domácí násilí je problém, který se netýká pouze násilné a ohrožené osoby. Zasahuje negativně celou rodinu a omezuje se její soudržnost. *„Při zdravé soudržnosti je ve funkčních rodinách kladen důraz na přiměřenou samostatnost a nezávislost členů rodiny“.* (Sobotková 2007, s. 72) Právě nezávislost ohrožené osoby je výrazně narušena, a nejen tím se stává rodina nefunkční. Další aspekty, které ovlivňují fungování a kvalitu rodinného života a jsou narušeny incidenty domácího násilí, jsou například spokojenost jednotlivých členů s rodinným životem, dovednosti a schopnosti řešit rodinné a partnerské problémy tak, aby byly vyřešeny ke spokojenosti obou partnerů, nebo efektivní komunikace partnerů. (Sobotková, 2007)

2 ŘEŠENÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Domácí násilí se děje mezi osobami společné domácnosti. Nikdo nevstupuje do partnerského vztahu proto, aby byl týrán, nebo zneužíván. Takovou situaci si nikdo nechce ani představit a nepředpokládá, že by se to mohlo stát zrovna jemu. Na začátku vztahu nic nemusí nasvědčovat tomu, že v budoucnu tento problém propukne. Partner je pozorný a milý, partnerka okouzující. Násilí zpravidla přichází nenápadně a plíživě. V ojedinělých případech se může objevit náhle po nějakém silném spouštěcím faktoru jako je například ztráta zaměstnání, nebo úmrtí blízké osoby. (Ševčík, Špatenková a kol, 2011)

V některých případech není pro ohroženou osobu jednoduché rozpoznat, že právě jí se děje něco, čemu se říká domácí násilí. K odhalení a následnému prokázání je nejkomplicovanější forma psychického násilí. Z definice plyne, že je to takové jednání násilné osoby, které poškozuje duševní stabilitu, nebo přímo psychické zdraví ohrožené osoby. V některých případech vlivem stresu může dojít k oslabení imunity, a tím poškození i fyzického zdraví oběti. U pouze psychického násilí je ale velmi složité dokázat, nebo vyvrátit přímou souvislost těchto následků s jednáním násilné osoby. „*Údajná oběť může své týrání záměrně předstírat (falešná oběť) či bezděčně vznášet falešná obvinění z psychického teroru.*“ (Čírtková, 2008, s. 23) Motivací falešného obvinění z psychického týrání může být snaha pomstít se partnerovi, nebo získat nějakou výhodu například do budoucího rozvodového řízení. Může jít o poruchu osobnosti falešné oběti, nebo vliv médií, kdy se falešná oběť na základě informací z médií sama mylně pozná v roli oběti a vyhledá pomoc. Počty případů falešných obětí jsou ale malé, proto nejsou a ani nemůžou být důvodem ke zpochybňování subjektivních pocitů oběti. (Čírtková, 2008)

Překážkou pro řešení domácího násilí je i fakt, že ohrožené osoby často nechtějí, nebo se bojí situaci řešit. V některých případech jsou samy natolik oddány násilné osobě, že násilí bagatelizují a omlouvají tím, že si za to můžou samy a že takhle je to vlastně správně. Pro řadu lidí je obtížné už jen to, připustit si, že právě oni se stali obětí domácího násilí. Často tuto skutečnost sami popírají. U násilí mezi partnery je přiznání si tohoto problému ještě komplikovanější, protože oběť do tohoto vztahu vstupovala dobrovolně a s úplně jiným očekáváním. I přes to, že z takového vztahu lze legálně odejít prostřednictvím rozvodového řízení, není to nic jednoduchého a už vůbec ne pro oběť domácího násilí. (Ševčík, Špatenková a kol, 2011)

„Jakmile se začne roztáčet kolo domácího násilí, nedokážou zpravidla jeho protagonisté, tzn. ani násilná osoba, ani ohrožená osoba násilí zastavit. Takový vztah potřebuje cílenou pomoc z venku.“ (Cimmermannová, 2015, s. 107)

Pomocí z venku máme na mysli různé neziskové organizace, policii, nebo soudy. Při úniku z takové situace neexistuje jedno univerzální řešení. Pokud se osoba ohrožená rozhodne situaci řešit, nejčastěji hledá pomoc u lékaře, nebo policie. Oficiální pomoc oběti vyhledávají průměrně až po šesti letech týrání. K tomuto rozhodnutí dochází zpravidla až když ohrožené osobě „jde o život“. (Cimmermannová, 2015)

Při domácím násilí dochází k útokům především na život nebo zdraví oběti. Trestné činy, které jsou připravovány, nebo páčány (u některých trestných činů i opakovaně), je nutné překazít. Jsou to zejména tyto trestné činy:

- vražda (§ 140)
- zabití (§ 141)
- těžké ublížení na zdraví (§ 145)
- mučení a jiné nelidské zacházení (§ 149)
- nedovolené přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy (§ 159)
- znásilnění (§ 185)
- pohlavní zneužívání (§ 187)
- zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193)
- týrání svěřené osoby (§ 198)
- týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199)

(Cimmermannová, 2015)

Na zmíněné trestné činy se vztahuje oznamovací povinnost. Znamená to, že osoba, která se hodnověrným způsobem dozví o spáchání takového trestného činu, je povinna učinit oznámení o této skutečnosti, a to i za předpokladu, že ani pachatele, ani oběť trestného činu nezná. Oznamovací povinnost se vztahuje také na OSPOD, školy a podobně. Takové oznámení lze podat písemně či telefonicky na jakémkoli oddělení Policie České republiky, nebo na státním zastupitelství. (Pomoc obětem TČ, 2023)

2.1 Policie

Policie České republiky je povinna přijmout veškeré oznámení o trestné činnosti a prověřit, zda se v konkrétním případě jedná, nebo nejedná o protiprávní jednání. V rámci svých pravomocí a působnosti policie poskytne pomoc každému, kdo se na ni obrátí. V pravomocích policie není vstupovat do soukromých životů lidí a řešit jejich spory v rámci vztahu. Zasáhne až ve chvíli, kdy dojde k protiprávnímu jednání, zejména pak útoku na zájmy chráněné zákonem – život, zdraví, svoboda, práva občanů, nebo majetek. (Navazující služby, 2009)

Po příjezdu na místo má policie dle svých interních předpisů své postupy, kdy zasahující policisté vyhodnotí situaci a dle toho následně jednájí. Jedním z hlavních úkolů policie na místě incidentu se znaky domácího násilí je překazit protiprávní jednání, aby už dále nedocházelo například k fyzickému napadání, a tím i útokům na zdraví. Dále policisté musí zjistit, zda se jednalo o domácí násilí dle znaků domácího násilí, nebo to byl pouze jednorázový incident občanského soužití.

2.1.1 SARA

Metoda SARA (Spousal Assault Risk Assessment) je diagnostická metoda, která vznikla v Kanadě. Proškolená osoba může na základě této metody zjistit rizikové faktory a také odhadnout riziko domácího násilí. Tato metoda byla transformována pro použití policie ve Švédsku a odtud se rozšířila do širšího okolí. Pro využití v České republice byla metoda na místní poměry upravena a nese název SARA DN. Autoři metody poskytli licenci pro transformaci a následné používání v České republice. (Čtvrtníček, 2016)

Pro použití v České republice metodu SARA DN upravila organizace Bílý kruh bezpečí pod vedením doc. PhDr. Ludmily Čírtkové, CSc. Jedná se o průvodce hodnocení rizika násilí vůči důvěrnému partnerovi. Vychází z empirických výzkumů a odborné literatury o domácím násilí, kde jsou definovány rizikové faktory agresivní osoby a rovněž i zajištění bezpečnosti pro ohroženou osobu. Tato metoda pomáhá uživatelům se rozhodnout co nejlépe a nej přesněji a předcházet tak opakovanému zejména fyzickému násilí mezi partnery. SARA DN přivedla do této problematiky systematický a standardizovaný rámec posouzení rizik, který zde do té doby chyběl. (Kropp, Hart, Belfragek, 2005)

Tato metoda je určena především pro policisty a pracovníky intervenčních center, kteří se jako první dostanou do kontaktu s ohroženou osobou. Mohou ji uplatňovat pouze pracovníci,

kterí byli řádně vyškoleni organizací Bílý kruh bezpečí. SARA DN je soubor 15 otázek týkající se situace v aktuální domácnosti, na které policista, nebo pracovník intervenčního centra při rozhovoru s ohroženou osobou postupně hledá odpovědi. Prvních 10 otázek se věnuje rizikovým faktorům násilné osoby v aktuálním vztahu a obecně k násilí. Zbýlých 5 otázek se zabývá zranitelností ohrožené osoby. U všech otázek si tazatel zaznamenává odpovědi, na jejichž základě stanoví míru rizika. Je důležité zmínit, že ohrožená osoba může násilí z nejrůznějších důvodů popírat. Proto je potřeba se opakovaně vracet k jednotlivým otázkám v pozměněném znění a mít s ohroženou osobou trpělivost a vstřícnost. Ohrožená osoba potřebuje čas a odvalu, proto by na ni nemělo být při rozhovoru naléháno. (Ševčík, Špatenková a kol, 2011)

K využití metody SARA DN je nutné co nejpřesněji poznat situaci na místě, důkladně vyslechnou oba aktéry této události, případně svědky, nebo sousedy a také čerpat z poznatků ostatních kolegů. Míra rizika se stanovuje na stupnici od 1 do 10 a není přímo závislá na počtu rizikových otázek. Je nutné, aby uživatelé této pomůcky byli náležitě proškoleni. „*Její kompletní verze obsahuje vedle diagnostické části i oddíl nazvaný „strategie pro řízení rizika“, kde posuzovatel formuluje a navrhuje různé opatření a postupy řešení případu. Autoři zdůrazňují, že cílem metody není predikce, ale také prevence domácího násilí.*“ (Čírtková, 2008, s. 14)

Tato diagnostická pomůcka je určena všem profesionálům, kteří nějakým způsobem jsou s domácím násilím pracovně v kontaktu. Pomáhá jim při rozhodování o propuštění z výkonu trestu, používá se k tvorbě cílených terapeutických plánů směrem k násilné osobě, poskytuje podporu pro rozhodování u civilních i trestních soudů v případech domácího násilí a také pro vhodnou intervenci policie pro zjištění rizika. (Manuál, 2005)

V případě, že policista na místě zjistí, že míra rizika pro pokračování násilí je zde minimální, poskytne ohrožené osobě kontakty na místa pomoci, rovněž doporučí instrukce pro náhlou eskalaci násilí. Pokud je riziko vysoké, využije policista institutu vykazání dle zákona o Policii České republiky.

2.1.2 Vykazání § 44 zák. č. 273/2008 Sb.

Na základě informací, které policista zjistí na místě, ať už od přímých aktérů, vyslechnutím svědků, nebo prostřednictvím lustrace v policejních informačních systémech, dospěje k závěru, že násilná osoba bude ve svém jednání i nadále pokračovat, zejména v útocích na život, zdraví, svobodu, nebo lidskou důstojnost ohrožené osoby a využití jiných oprávnění

nezajistí ohrožené osobě dostatečnou ochranu, využije policista oprávnění dle § 44 zákona číslo 273/2008 Sb. o Policii České republiky. Jedná se o vykázání násilné osoby ze společného obydlí. (Ševčík, Špatenková a kol, 2011)

O vykázání rozhoduje pouze policista. Souhlas, či nesouhlas násilné nebo ohrožené osoby na vykázání není brán v potaz. Vykázání se provádí na dobu deseti dnů. Tuto dobu nelze zkrátit dokonce ani vůlí ohrožené osoby. Dobu lze pouze prodloužit, a to na základě návrhu na vydání předběžného opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních.

Ohroženou osobu policista poučí dle § 46 zák. č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, že má možnost podání návrhu na předběžné opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních, kde soud rozhoduje o tom, zda se desetidenní lhůta vykázání policií prodlouží. Ohrožená osoba má rovněž právo využít služeb psychologických, sociálních, nebo jiných v oblasti pomoci obětem domácího násilí. Policista také poučí ohroženou osobu o následcích vyplývajících z uvedení vědomě nepravdivých skutečností, k nimž policista při rozhodování o vykázání přihlíží.

Vykázaná osoba je povinna neprodleně opustit prostor vymezený policistou v Potvrzení o vykázání. Prostor bývá zpravidla vymezen na společné obydlí, byt či dům a jeho bezprostřední okolí jako například k domu přilehlá zahrada. Dále má vykázaná osoba povinnost zdržet se jakéhokoli styku, nebo navázání kontaktu s ohroženou osobou. Nemusí se jednat pouze o osobní kontakt, ale také navazování kontaktu prostřednictvím telefonu, nebo textových zpráv prostřednictvím různých komunikačních platforem, nebo sociálních sítí. Další povinnost pro vykázanou osobu je odevzdat policistovi všechny klíče od společného obydlí. Tyto klíče nedostane ohrožená osoba, ale budou v zapečetěné obálce na místě příslušném oddělení policie, kde si je vykázaná osoba po uplynutí desetidenní lhůty pro vykázání vyzvedne. (Čtvrtníček, 2016)

Vykázaná osoba má právo vzít si ze společného obydlí své osobní věci sloužící k osobní denní potřebě, osobní cennosti a doklady před opuštěním prostoru vymezeném v Potvrzení o vykázání. V průběhu vykázání má vykázaná osoba právo přijít do společného obydlí nebo jiného prostoru pro věci, které jsou nezbytně nutné pro jeho podnikání, nebo výkon povolání. Toto právo má vykázaná osoba pouze jedenkrát ve lhůtě vykázání a za přítomnosti policie. Je proto předem nutné kontaktovat policii a společně s policisty vstoupit do prostoru vykázání. Dalším oprávněním je během lhůty ověřit si provedení vykázání zejména po tom, co si vykázaná osoba podala námitku proti vykázání. Vykázaná osoba má také nárok na kopii úředního záznamu o vykázání. (Ševčík, Špatenková a kol, 2011)

Vykázané osobě policista poskytne součinnost zejména s poskytnutím informací o možnostech ubytování v případě, že vykázaná osoba nemá možnost, nebo nechce na dobu vykázání jít bydlet k rodině nebo známým. Součinností se v tomto případě rozumí poskytnutí telefonních čísel na ubytovací zařízení v okolí. (Čtvrtníček, 2016)

2.1.3 SVI – systém včasné intervence

V situaci, kdy je domácímú násilí a následnému vykázání přítomno dítě, policisté informují místně příslušný OSPOD o této události. SVI je meziřesortní projekt, který si klade za cíl prevenci kriminálního vývoje dětí a mladistvých, nebo jeho pokračování a také ochranu dětí před trestnou činností, týráním, zneužíváním a zanedbáváním.

SVI staví na třech základních principech:

- týmová spolupráce všech složek, které přichází do kontaktu s ohroženými dětmi
- vzájemně provázaná nápravná opatření směřující k resocializaci dětského klienta
- nejbližší sociální prostředí dětského klienta a jednotné informační prostředí

(Týmy pro děti, 2022)

Pro děti je přítomnost u incidentů domácího násilí stresující. Často nedokážou situaci pochopit, nebo samy sebe vidí jako příčiny konfliktů v jejich domácnosti. Následkem toho může být nízké sebevědomí, žádná sebeúcta a v krajních případech i sebepoškozování. Řada pachatelů domácího násilí má obecně s násilím v rodině zkušenosti z dětství a často jej vidí jako řešení pro dané situace. Z těchto důvodů je potřeba s ohroženými dětmi pracovat prostřednictvím systému včasné intervence. (Čtvrtníček, 2016)

2.2 Soudy

Soud ve spojitosti s domácím násilím nemá za úkol pouze uložení trestu pachateli podle spáchaných trestných činů. Činnost soudu má i preventivní charakter na ochranu oběti v právě probíhajícím vyšetřování ze strany policie a státního zastupitelství. Mezi jednu ze základních činností soudu v oblasti domácího násilí a s tím spojeným vykázáním je projednání návrhu na předběžné opatření (podaný ohroženou osobou). Policie ohroženou osobu vykazuje na 10 dnů, soud může za předpokladu ohrožení života, zdraví nebo lidské důstojnosti a podaném návrhu na předběžné opatření tuto desetidenní dobu prodloužit až na jeden rok. (Cimmermannová, 2015)

„Návrh na vydání předběžného opatření podle § 76 o. s. ř. může návrhvatel podat i bez předchozího policejního vykázání. Soud je povinen o návrhu na vydání předběžného opatření rozhodnout do 48 hodin od jeho podání. Rozhoduje se bez nařízeného jednání, pouze na základě předloženého návrhu a připojených důkazů.“ (Ševčík, Špatenková a kol, 2011, s. 136) Předběžné opatření zamezuje vzájemnému soužití násilné a ohrožené osoby i možnosti se vzájemně kontaktovat. Dává ohrožené osobě čas a klid na to, aby situaci řešila, našla možnosti odděleného bydlení, případně požádala o rozvod a podobně.

Další činností soudu v oblasti domácího, nebo rodinného násilí je uložení mediačního programu. Ukládá se rodinným příslušníkům v situacích, kdy mají být odebrány děti z důvodu domácího, nebo rodinného násilí. Tento program trvá až tři měsíce a zahrnuje mimo jiné registraci všech dětí u praktických lékařů spojenou s preventivními prohlídkami, nebo návštěvy dětské sestry v rodině. (Cimmermannová, 2015)

Hlavní úlohou soudu je rozhodování o vině a trestu. Vyšetřováním policie zjistí, zda při incidentu domácího násilí došlo k přestupku, projedná se u přestupkové komise nejčastěji jako přestupek proti občanskému soužití dle přestupkového zákona. V případě, že došlo k trestnému činu, policie dodá prostřednictvím státního zástupce veškeré důkazy soudu a ten následně rozhoduje o vině a trestu násilné osoby v té době již obžalovaného. Nejčastěji se jedná o trestné činy:

- těžké ublížení na zdraví (§ 145 TZ) 3–10 let odnětí svobody
- ublížení na zdraví (§ 146 TZ) 6 měsíců – 3 roky odnětí svobody
- omezování osobní svobody (§ 171 TZ) až dva roky odnětí svobody
- vydírání (§ 176 TZ) 6 měsíců – 4 roky odnětí svobody, nebo peněžitý trest
- znásilnění (§ 185 TZ) 6 měsíců – 5 let odnětí svobody

(Ševčík, Špatenková a kol, 2011)

Pro případy domácího násilí je nejdůležitější trestný čin dle § 199 zák. č. 40/2009 Sb.

§ 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,

- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
- c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo
- d) páchá-li takový čin po delší dobu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

- a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo
- b) smrt.

2.3 Lékař

Lékaři v kontextu domácího násilí hrají důležitou roli. V praxi může být právě lékař prvním člověkem, který může odhalit domácí násilí u oběti. Lékařská úloha není v primárním řešení domácího násilí. Lékař, který domácí násilí, nebo týrání oběti rozpozná, zaznamená jej do dokumentace, případně poskytne akutní lékařskou pomoc. V některých případech může být citlivý přístup a drobná pomoc (například poskytnutí kontaktu na intervenční centrum pomoci) velmi účinná a může odstartovat řešení celé situace. (Cimmermannová, 2015) „Vhodná komunikace podmiňuje spolupráci ohrožené osoby, což je východiskem pro zásadní řešení domácího násilí. Bez účinné komunikace není možná účinná intervence.“ (Ševčík, Špatenková a kol, 2011, s. 141)

Hlavní rolí v řešení domácího násilí je možnost odhalení a včasného zastavení násilí proti ohrožené osobě, sociální vazba a důvěra ohrožené osoby vůči lékaři. Další důležitou činností v boji proti domácímu násilí je lékařská zpráva jako důkazní prostředek. Ta bývá často jedním z hlavních důkazů při soudním líčení. (Cimmermannová, 2015)

Navázání důvěry mezi ohroženou osobou a lékařem je důležitý zejména pro získání základních informací. To směřuje ke zvýšení bezpečnosti oběti, k minimalizaci zdravotních rizik a k možnosti získat stopy, které povedou k usvědčení pachatele. (Pomoc obětem sexuálního násilí, 2007)

Lékařské vyšetření oběti je jednou z klíčových kroků v boji proti domácímu násilí. Je důležité motivovat ohroženou osobu, aby návštěvu lékaře podstoupila. Jedním z důvodů je lékařská zpráva jako důkazní prostředek, ale hlavním faktorem je zdraví oběti. V případě především psychického a sexuálního násilí může mít nevratné následky.

2.4 Organizace na pomoc obětem domácího násilí

Nezastupitelnou roli v pomoci obětem domácího násilí mají neziskové organizace. Bez nich by systém pomoci účinně nefungoval. K účinné pomoci ohrožené osoby nestačí pouze právní úprava, která je v našem právním systému v této oblasti jedna z těch propracovanějších, ale je třeba zároveň vytvářet podmínky pro následnou pomoc. V organizacích na pomoc obětem domácího násilí pracují odborníci v oblasti sociální práce, práva a psychologové. (Ševčík, Špatenková a kol, 2011) Fenomén pomoci je těsně spjat s dobrovolnictvím. Kořeny tohoto dobrovolnictví sahají až do období Československa, kdy vznikaly dobrovolnické organizace a spolky. Část z nich se věnovala charitativní činnosti na podporu seniorů, podporu příslušníků jiných národů, zdravotně postižených, obětí domácího násilí a podobně. (Kraus, 2008)

V určitých případech organizace samy kontaktují ohroženou osobu. Je to zejména v případě vykázání násilné osoby ze společného obydlí policií, kdy organizace neprodleně obdrží od policie rozhodnutí o vykázání. Na základě toho kontaktuje ohroženou osobu s nabídkou pomoci. V případě, že oběť se rozhodne řešit situaci v raném stádiu problému, může se na organizace pomoci obětem domácího násilí obrátit sama, kdy nepotřebuje žádné doporučení. (Bílý kruh bezpečí, 2009)

2.4.1 Linka pomoci obětem kriminality a domácího násilí

Pro lepší dostupnost poradenství a krizové intervence vznikly telefonické linky pro pomoc obětem. Jedná se zpravidla o bezplatnou telefonickou linku, kterou ohrožená osoba v případě potřeby může využít kdykoliv. Linka je v provozu v kterýkoli den v roce v jakoukoli denní či noční dobu. Jednou z neznámějších a nejvyužívanějších v České republice je linka 116 006 spravovaná Bílým kruhem bezpečí. Tato linka je samozřejmě také nepřetržitá a bezplatná. Klientům volajícím na tuto linku garantuje diskrétnost a anonymitu. Hovory nejsou nahrávány a konzultantům se ani nezobrazují čísla volajících. V žádném případě není povinností volajícího se představit. Konzultanti absolvovali akreditovaný výcvik pro telefonickou krizovou intervenci. (Základní principy, 2009)

Hlavní přínosy telefonické pomoci:

- konzultant vyslechne a pomůže volajícímu se v aktuální situaci zorientovat
- nabídne volajícímu porozumění a důvěru
- pomáhá odstranit pocit viny

- motivuje volajícího k aktivnímu řešení situace
- pomáhá volajícímu nalézt vhodný postup a vytvořit bezpečnostní plán
- poskytuje informace o právních opatřeních a systému služeb sociálně záchrané sítě

2.4.2 Život 90

Tato organizace se zabývá prací se seniory. Poskytuje poradenství pro seniory a jejich blízké v oblasti sociálně-právního poradenství, poradnu pro seniory ohrožených domácím násilím a psychologickou poradnu. Zabývá se především aktivním životem seniorů, pořádá různé společenské a kulturní akce pro seniory, nebo kurzy. Problematika domácího násilí není hlavní náplní této organizace. Život 90 má rovněž zřízenou bezplatnou nonstop telefonní linku pomoci pro seniory.

2.4.3 ROSA centrum pro ženy

Nezisková organizace, která poskytuje komplexní pomoc ženským obětem domácího násilí. Pomoc zahrnuje odborné, terapeutické a sociálně právní poradenství, krizovou intervenci, pomoc s vytvořením bezpečnostního plánu. Jedná se o první organizaci, která se v České republice začala systematicky zabývat řešením domácího násilí. V současné době nejen, že aktivně pomáhá obětem, ale také pod záštitou této organizace vznikají různé semináře, nebo jiná osvětová činnost, aby se o tomto problému ve společnosti vědělo a nebyl tabu. Dle údajů z oficiálních webových stránek poskytla ROSA za 29 let její existence intervenci 11 400 obětem domácího násilí.

ROSA poskytuje ohroženým ženám také azylové ubytování s utajenou adresou. Jedná se o službu pro ženy, které aktuálně řeší násilí v rodině v roli oběti. Služba je poskytována pouze ženám, případně ženám s dětmi. Služba zahrnuje nejen ubytování na utajené adrese, ale i odbornou péči ve formě sociálně právního a sociálně psychologického poradenství. Tato služba má za cíl zajistit pro ženu a případně její děti bezpečí před násilnou osobou, odborné poradenství a přípravu na samostatný a důstojný návrat do běžného života bez násilí pomocí posilování sebevědomí a podobně. Služba je poskytována všem soběstačným ženám starším 18 let, které se staly ohroženými osobami ve smyslu domácího násilí.

Další služby, které ROSA nabízí jsou bezplatná telefonická krizová pomoc a internetová poradna v případě dotazů ohrožených osob, nebo jejich blízkých. Lze využít také online chatu na oficiálních internetových stránkách. Jeho provoz je ale časově omezen. (ROSA centrum, 2023)

2.4.4 Bílý kruh bezpečí

Bílý kruh bezpečí je jedním z nejvýznamnějších intervenčních center v České republice. Toto potvrzuje i fakt, že právě toto intervenční centrum bylo pověřeno autory diagnostické metody SARA pro použití v českých podmínkách.

Tato organizace poskytuje své služby prostřednictvím bezplatné linky 116 006, sítě poraden, které jsou téměř v každém kraji České republiky, centrály BKB v Praze, nebo pomocí intervenčního centra v Ostravě. Bílý kruh bezpečí se specializuje na pomoc obětem domácího, nebo rodinného násilí. Služby poskytované obětem jsou právní, psychologické a sociální poradenství a praktické rady a informace. Bílý kruh bezpečí předkládá podněty k zákonodárným iniciativám a spolupracuje při tvorbě zákonů. Pořádá přednášky, semináře a různé výcviky pro odborníky v této profesi. Samozřejmostí je spolupráce se složkami státní správy jako je policie, nebo soudy. Bílý kruh bezpečí zastupuje Českou republiku v nadnárodní organizaci Victim Support Europe, což je Evropská společnost sjednocující organizace z různých zemí Evropy. Cílem této organizace je hájit zájmy a práva obětí při styku s úřady po celé Evropě a rozvoj efektivních služeb pro oběti trestných činů v celé Evropě. Victim Support Europe každoročně pořádá konferenci, kde si zástupci intervenčních center z členských států vyměňují poznatky a zkušenosti z této problematiky. (Victim Support Europe, 2009)

Intervenční centra jsou důležitým článkem v systému boje proti domácímu násilí. Úzce spolupracují s policií, soudy, lékaři a někdy to můžou být právě pracovníci intervenčních center, kteří získají důvěru ohrožené osoby a přimějí ji situaci aktivně řešit. Intervenčních center, které poskytují obdobné služby, je u nás několik. Tato intervenční centra musejí splňovat určité podmínky, mimo jiné být zapsány v Registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů dle zákona 45/2013 Sb. zákon o obětech trestných činů.

2.4.5 Neodkládej to

Nezisková organizace Neodkládej to je projekt policistů základní odborné přípravy a jiných dobrovolníků po celé republice pod vedením Mgr. Ing. Bc. Vladimíra Borského, MBA, LL.M. Cílem tohoto projektu je seznámit veřejnost s problematikou domácího násilí, formami násilí a s možnostmi řešení. Projekt poukazuje na to, že jakákoli forma násilí v rodině není normální a měla by se řešit a to včas. Tato nezisková organizace má na rozdíl od výše uvedených organizací spíše informativní charakter. Na webových stránkách této organizace nalezneme kontakty na intervenční centra podle místa bydliště. Je zde spousta

informací o problematice domácího násilí včetně dotazníku, pomocí kterého si návštěvník webové stránky může zjistit, zda se v jeho případě jedná o domácího násilí, nebo ne. Neodkládej to šíří osvětu především pro mladší cílovou skupinu, a to prostřednictvím webových stránek, webinářů, nebo sociálních sítí. (Neodkládej to, 2021)

2.4.6 Bright Sky

Bright Sky CZ je česká adaptace mobilní aplikace, která vznikla v roce 2018 ve Velké Británii. Uživatel aplikaci jednoduše stáhne do svého mobilního telefonu. V případě, že má podezření, že on se stal obětí domácího násilí, má možnost pomocí 3minutového dotazníku si toto podezření potvrdit, nebo vyvrátit. Aplikace obsahuje kontakty ať už na policii, nebo na centra pomoci, nebo funkci Můj deník pro zaznamenávání důkazů. Nalezneme zde i potřebné informace, které se týkají domácího násilí. Česká adaptace této aplikace vznikla za podpory Nadace Vodafone ve spolupráci s Policií ČR, Ministerstvem vnitra a organizací ROSA – centrum pro ženy. Mobilní aplikace počítá i s možností, kdy ji používá oběť, které násilná osoba kontroluje telefon. Aplikace nabízí takzvaný diskrétní režim, kdy vypadá jako aplikace předpovědi počasí, kalendář, nebo hra, aby na první pohled nebylo patrné, o jakou aplikaci se jedná. I po otevření aplikace se například v režimu předpovědi počasí tváří jako jednoduchá aplikace, která na základě vybrané polohy ukáže, kolik je v daném místě stupňů, nebo zda je aktuálně slunečno, nebo oblačno. Do prostředí domácího násilí v aplikaci se uživatel dostane až po určitém šifrovaném gestu. V případě rychlého návratu zpět do režimu předpovědi počasí je v pravém horním rohu ikona mraku. (Mobilní aplikace, 2023)

2.4.7 Bezpečnostní plán

Intervenční centra, policie a většina odborníků poskytující pomoc obětem domácího násilí doporučí a pomohou sestavit ohrožené osobě takzvaný bezpečnostní plán v případě, že oběť dál sdílí společnou domácnost s násilnou osobou. Jedná se o soubor opatření, který má za cíl chránit život a zdraví ohrožené osoby v případě nějakého dalšího útoku ze strany násilné osoby. Jedná se zejména o to, aby si ohrožená osoba zjistila a následně zapamatovala, nebo jinak zaznamenala telefonní kontakty v případě nouze. Může se jednat o číslo na regionální intervenční centra, nebo rovnou na policii. Právě číslo 158 je doporučováno, protože v případě přímého ohrožení člověk jedná ve stresu a často si nemůže vzpomenout na číslo linky intervenčního centra. Ohrožená osoba by měla popřemýšlet o tom, ve kterém pokoji, nebo části domácnosti bude nejvíce v bezpečí, kde se může zamknout a podobně. Dále je potřeba naplánovat únikovou trasu z domu, nebo bytu a myslet na to, aby se ohrožená osoba

nenechala zavřít do nějaké části obydlí, kde nejsou okna ani žádný východ, nebo kde se nacházejí nějaké zbraně například nože v kuchyni. Do bezpečnostního plánu je potřeba zahrnout i sousedy, nebo jiné osoby, které jsou oběti blízké. Informovat je o dané situaci a případně si s nimi domluvit signál, nebo heslo, které bude znamenat, že ohrožená osoba potřebuje akutně pomoc policie. Pro případ úniku by oběť měla mít připraveno takzvanou pohotovostní tašku, která by měla mimo jiné obsahovat doklady, finanční prostředky, nebo platební kartu, telefon, powerbanku, oblečení a hygienické prostředky. Dále nezbytné věci, které jsou individuální jako jsou léky, brýle, rozhodnutí o svěřeni dětí do péče a podobně. *„Přesné údaje chybí, ale zhruba dvě třetiny žen na útěku mají s sebou děti (jedno i více). Většinou jde o mladší děti pod 12 let.“* (Čírtková, 2008, s. 44) Je možné, že ohrožená osoba nebude schopna utéci současně i se svými dětmi. V takovém případě by se do domácnosti měla co nejdříve vrátit za přítomnosti policie a vyzvednout je. Stejně tak, jak jsou děti součástí domácího násilí, jsou i součástí bezpečnostního plánu a měly by vědět, co se v domácnosti děje. Ohrožená osoba by měla dětem vysvětlit situaci a také co dělat v situaci, kdy se začne schylovat k nějaké vyostřené situaci. Především jim vysvětlit to, že důležité je jejich bezpečí, poučit je o tom, aby nebránili oběť před násilnou osobou, sdělit jim, ve kterém pokoji se mohou zamknout a podobně. (Domácí násilí, 2023)

Bezpečnostní plán je důležitý zejména pro zmírnění následků při náhlém útoku a pro zachování alespoň relativního klidu oběti, ale je to také pokus o nastartování racionálního uvažování ohrožené osoby nad danou situací. Pomocí plánu může být oběť částečně připravena. Za zvážení stojí i rozmyslet si, kde je ta hranice, kterou ohrožená osoba je nadále schopna snášet a kdy už se naplnily přijatelné důvody pro to, aby ze společné domácnosti odešla.

3 NÁSLEDKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Následky domácího násilí se mohou projevovat u různých lidí odlišně. Je to dáno především druhem násilí, průběhem, dobou, po kterou domácí násilí probíhalo a psychickou odolností ohrožené osoby. Pochopitelně následky v podobě negativních vzpomínek na toto období si ponese každá oběť.

3.1 CAN – syndrom týraného a zneužívaného dítěte

Syndrom CAN představuje syndrom týraného a zneužívaného dítěte. Tento syndrom vzniká jako následek nedostatečné péče, nebo aktivního ubližování dítěti. Je to poškození fyzického, psychického, nebo sociálního stavu a vývoje dítěte, v důsledku jednání dospělé osoby, nejčastěji rodiče. Jedná se o fyzické ubližování, psychické týrání a zanedbávání, nebo sexuální zneužívání, které může mít několik forem. Od sexuálního zneužívání s přímým kontaktem až po výrobu dětské pornografie. Výskyt případů dětí se syndromem CAN se v České republice odhaduje na 1-2 %.

Zvláštní formou syndromu CAN je Münchhausenův syndrom. Pečující osoba si vymýšlí různé příznaky nemocí pro své dítě. To je pak opakovaně vyšetřováno lékaři, hospitalizováno a v konečném důsledku týráno systémem, který by měl za normálních okolností sloužit k pomoci a jeho ochraně. (Bělík, Hoferková, Kraus a kol, 2017, s.390)

Syndrom CAN zahrnuje:

Tělesné týrání – jedná se o fyzické napadání dítěte, jehož následkem jsou různá zranění jako například modřiny, odřeniny, popáleniny od horké vody, nebo například cigaretou, strangulační rýhy a podobně.

Sexuální násilí – jedná se o využití především fyzické síly vůči dítěti za účelem různých sexuálních uspokojení násilné osoby. Do této kategorie řadíme také využívání dítěte k prostituci, nebo k výrobě dětské pornografie.

Psychické a emocionální týrání – zde patří ponižování dítěte, neustálé kárání kvůli maličkostem, nebo abnormální nucení k určitému výkonu (například ve škole), ignorování dítěte, nebo jakékoli snižování sebevědomí dítěte. Psychické a emocionální týrání nastává i v případech jakéhokoli jiného týrání.

Zanedbávání – je nedostatek podnětů pro správný vývoj dítěte po všech stránkách osobnosti.

Systémové týrání – dítě je systémem péče poškozováno, ať už nadbytečnou hospitalizací, častým a zbytečným podstupováním různých vyšetření, nebo nesprávným rozhodnutím úřadů a soudů. (Špatenková, 2017)

3.2 Syndrom týrané osoby

Syndrom týrané osoby (dříve označován jako syndrom připoutání) se projevuje oddaností a loajalitou k násilníkovi, neschopností vyhledat pomoc a opustit tento násilný vztah. Nejčastěji se projevuje u osob, které byly v dětství týrány, nebo byly svědky takového jednání například u rodičů. Projevuje se také u osob, které mají zhoršené psychické zdraví, nebo jsou emocionálně závislé na násilné osobě, anebo osoby s pocitem viny, který je bez jakéhokoli racionálního důvodu a postrádá logiku. Závislost ohrožené osoby umocňuje i chování násilné osoby v případě pokusu oběti vymanit se z násilného vztahu. V takovém případě chce násilná osoba vztah udržet za každou cenu. Snaží se o to nejčastěji vystupňováním násilí. (Cimmermannová, 2015)

Se syndromem týrané osoby je úzce spojen Stockholmský syndrom. Ten byl poprvé popsán v 70 letech ve Stockholmu, kde došlo k přepadení banky a útočníci zde drželi rukojmí. Překvapivě u obětí vznikl emocionální vztah směrem k útočníkům. Stockholmský syndrom je snaha oběti zavděčit se a identifikovat se s chováním násilné osoby. Ohrožená osoba může vlivem tohoto syndromu napadnout jinou osobu, která do konfliktu bude chtít vstoupit a pomoci právě ohrožené osobě. Jedná se především o extrémní situace, kdy je oběť ohrožena na životě a nějakou dobu prakticky izolována od jakékoli pomoci. Tím si podvědomě chrání svůj život, ale i vlastní psychiku. (Cimmermannová, 2015)

3.3 Stres

Domácí násilí v rodině nabeurává její funkce. Jedná se především o stresové situace vlivem jednání násilné osoby. Incidenty jakéhokoli násilí střídají období klidu, u kterých ale nikdo neví, jak dlouho budou trvat. Tato nejistota je také stresovým faktorem, který negativně ovlivňuje společné soužití. „*Úroveň stresu v rodině záleží na závažnosti a intenzitě stresoru; na tom, jak jej rodina vnímá a hodnotí, na zdrojích a možnostech zvládat stres, na psychické a fyzické kondici členů v době, kdy se stresor objeví.*“ (Sobotková, 2007, s.77) V případě vysoké intenzity, nebo kumulace stresu se mohou projevit negativní následky. Jedná se zejména o psychosomatická, nebo psychická onemocnění. Posttraumatická stresová porucha se může projevit až po nějaké době. Je to opožděná reakce na stresovou událost, při které se

oběť cítila naprosto bezbranná anebo byla stresu vystavena dlouhodobě. (Bělík, Hoferková, Kraus a kol, 2017) Po prodělání posttraumatické stresové poruchy může nastat tzv. posttraumatický růst, což je pozitivní následek stresové poruchy. Jedná se o situace, kdy se oběť z krizové situace poučí a vyjde z ní silnější a zralejší. (Špatenková, 2017)

3.4 Sekundární viktimizace

Domácí násilí se netýká pouze ohrožené a násilné osoby. Zasahuje všechny osoby v domácnosti. Sekundární viktimizace jsou vedlejší negativní vlivy jednání násilné osoby. Například u dětí, vychovávaných v domácnosti, kde mezi rodiči probíhají incidenty domácího násilí (ale i jiné incidenty), může být ohrožen rozumový, citový a mravní vývoj. (Ševčík, Špatenková a kol, 2011)

Prostředí, ve kterém je dítě vychováváno má velký vliv na socializaci jedince. Vlivem výchovy v prostředí s nepříznivými vlivy se chování jedince začne odchylovat od obecně platných norem chování ve společnosti. V rodině se vytvářejí základní motivační struktury, hodnotové vzorce a životní cíle. V případě rodiny zasažené domácím násilím jsou tyto hodnoty narušeny. (Kraus, 2008)

Sekundární viktimizace přímo u oběti zahrnuje také následky událostí, které se staly po ukončení předmětného trestného činu. Například psychická újma díky nevhodnému způsobu vyšetřování, nebo soudního projednávání, nebo medializací případu. Může se jednat o situaci, kdy ohrožená osoba svou situaci popisuje v intervenčním centru, následně na policii, kdy při podání vysvětlení je pro účely trestního řízení nezbytné uvést veškeré detaily a následně u soudu, kde se celá věc projednává. Oběť několikrát popisuje stresovou situaci, kterou zažila a stále si ji připomíná a vybavuje. (Bělík, Hoferková, Kraus a kol, 2017)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

Domácí násilí je celospolečenský problém, ve kterém je pro zúčastněné osoby složité se z něj vymanit bez pomoci jiné osoby, nebo instituce. Proto se tento výzkum zabývá především možnostmi řešení domácího násilí.

4.1 Cíl výzkumu

Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, jak osoby, které se staly oběťmi domácího násilí, svou situaci řešily. Jaký způsob měl v jejich konkrétním případě pozitivní účinek na vyřešení, případně zda mají zkušenost s metodou řešení domácího násilí, nebo institucí, která naopak v jejich případě nefungovala. Dalším cílem bylo zjistit, na kterou instituci, nebo osobu se oběť domácího násilí jako první obrátí s žádostí o pomoc. Výzkum také zjišťuje, zda osoby po prodělání domácího násilí v roli oběti, mají nějaké negativní následky do současnosti, případně jaké.

4.2 Výzkumná metoda a sběr dat

Pro získání dat byla použita kvantitativní metoda prostřednictvím dotazníku. „*Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.*“ (Chráška, 2016, s.158)

Dotazník byl zvolen online formou pro rychlý sběr dat a také pro pohodlí respondentů. Online dotazník mohli respondenti vyplnit z pohodlí vlastního domova, nebo odkudkoli, kde mají k dispozici telefon, počítač, nebo obdobné zařízení připojené k internetu. Položek bylo celkem dvacet a všechny byly povinné. Jednotlivé položky nešlo přeskakovat, musely se vyplňovat postupně. U online dotazníku je výhodou to, že je zde zachovaná anonymita respondenta. Nebyl zde žádný prostor pro představení se, nebo požadavek na jméno, či bydliště respondenta. Jediné kontaktní položky v dotazníku byly na pohlaví a věkovou skupinu respondenta. Zachování anonymity bylo v tomto výzkumu důležité vzhledem k tomu, že výzkum sbíral data, která jsou pro respondenty citlivá. Zachování anonymity bylo opakovaně zmíněno. Dotazník byl v lednu roku 2023 vytvořen prostřednictvím portálu [survivo.com](https://www.survivo.com) a následně distribuován respondentům.

V úvodu bylo zmíněno, čeho se výzkum týká a také byly respondenti ujištěni, že se jedná o anonymní sběr dat, která budou sloužit pouze pro účely tohoto výzkumu. Do dotazníkového

šetření bylo zapojeno 103 respondentů z toho 79 žen a 24 mužů. Nejčastější věková skupina respondentů byla od 31 do 40 let.

Na závěr dotazníku bylo uvedeno poděkování respondentům za jejich čas strávený vyplňováním dotazníkového šetření, za poskytnutí cenných informací pro tento výzkum. Vyhodnocení sesbíraných dat bylo provedeno prostřednictvím programu Excel.

Sběr dat trval od 20. ledna 2023, kdy byl rozeslán do organizací zabývajících se pomoci obětem domácího násilí s prosbou následné distribuce mezi klienty. Sběr dat trval do konce února 2023. Za tuto dobu se podařilo sesbírat 103 odpovědí od respondentů.

4.3 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumné otázky:

1. Jakým způsobem oběti domácího násilí situaci řešily?
2. Koho oběť domácího násilí kontaktovala s žádostí o pomoc jako prvního?
3. S jakými následky se potýkají oběti domácího násilí do současnosti?

4.4 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvoří osoby napříč celou Českou republikou, které mají zkušenosti s jakoukoli formou domácího násilí a s jeho řešením v roli oběti. Dotazníkové šetření online formou bylo zvoleno pro jednodušší oslovení respondentů z celé republiky. Dotazník byl rozeslán do organizací zabývajících se pomoci obětem domácího násilí s prosbou, zda by jej dále mohli distribuovat mezi své klienty tedy oběti domácího násilí. Mezi oslovené organizace patří Bílý kruh bezpečí, Krizové centrum RIAPS, ROSA – centrum pro týrané a osamělé ženy, Česká katolická charita a další. Některé organizace odpověděly kladně s poděkováním, že se tomuto tématu někdo věnuje a šíří osvětu. Některé organizace neodpověděly vůbec a od jedné organizace přišla odpověď, že dotazník svým klientům neposkytnou vzhledem k tomu, že by se jim mohly vrátit vzpomínky na nelehkou životní situaci a mohly by zhoršit psychický stav jejich klienta.

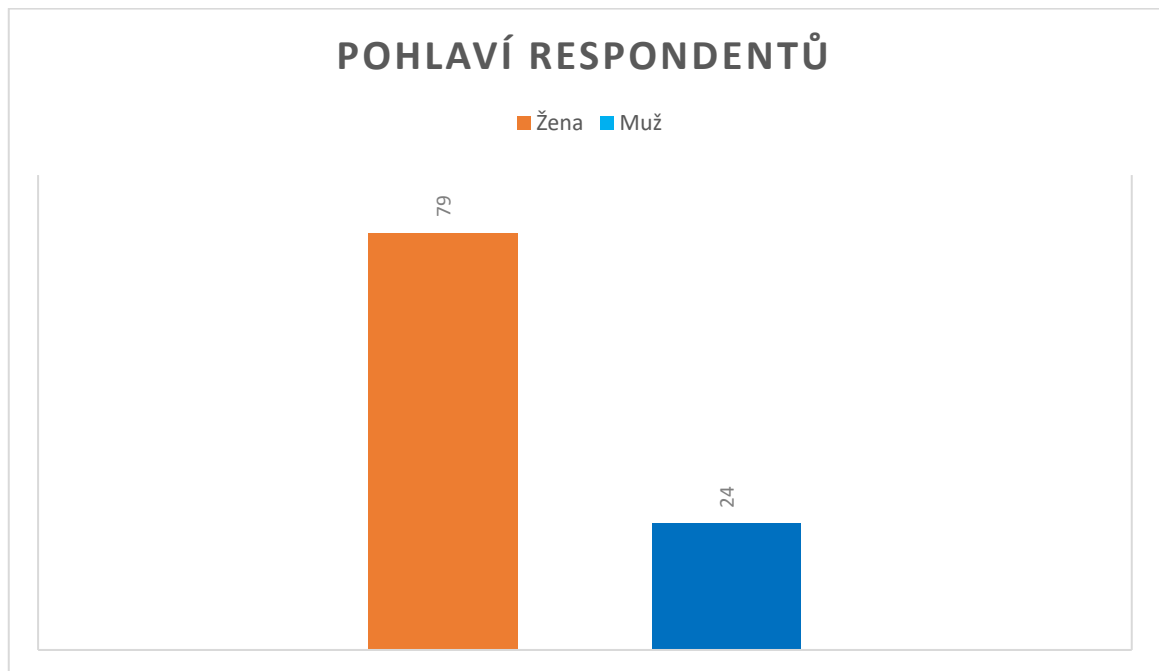
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE

Do výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření bylo zapojeno 103 respondentů, z toho bylo 79 žen a 24 mužů. Většina položek v dotazníku je uzavřených, nebo polouzavřených. Pro názornost budou níže uvedené výsledky interpretovány prostřednictvím grafů. Otevřené otázky budou zanalyzovány a interpretovány dle nejčastějších odpovědí.

V úvodu dotazníku jsou kontaktní položky, které nám představí respondenta. Jedná se pouze o pohlaví a věkovou skupinu respondenta. Dále položky, dotazující se na formu domácího násilí, se kterou má respondent zkušenost, na věkovou skupinu agresivní osoby a na její postavení vůči ohrožené osobě. Následují položky dotazující se na řešení domácího násilí, koho jako prvního oběti kontaktovali s prosbou o pomoc a také na následky způsobené touto skutečností. Na závěr jsou dotazy na názory respondentů, zda by prevence domácího násilí měla být probírána na základních školách a názor, zda poskytovat pomoc násilným osobám a proč.

5.1 Výsledky výzkumu

1. Jste žena, nebo muž?

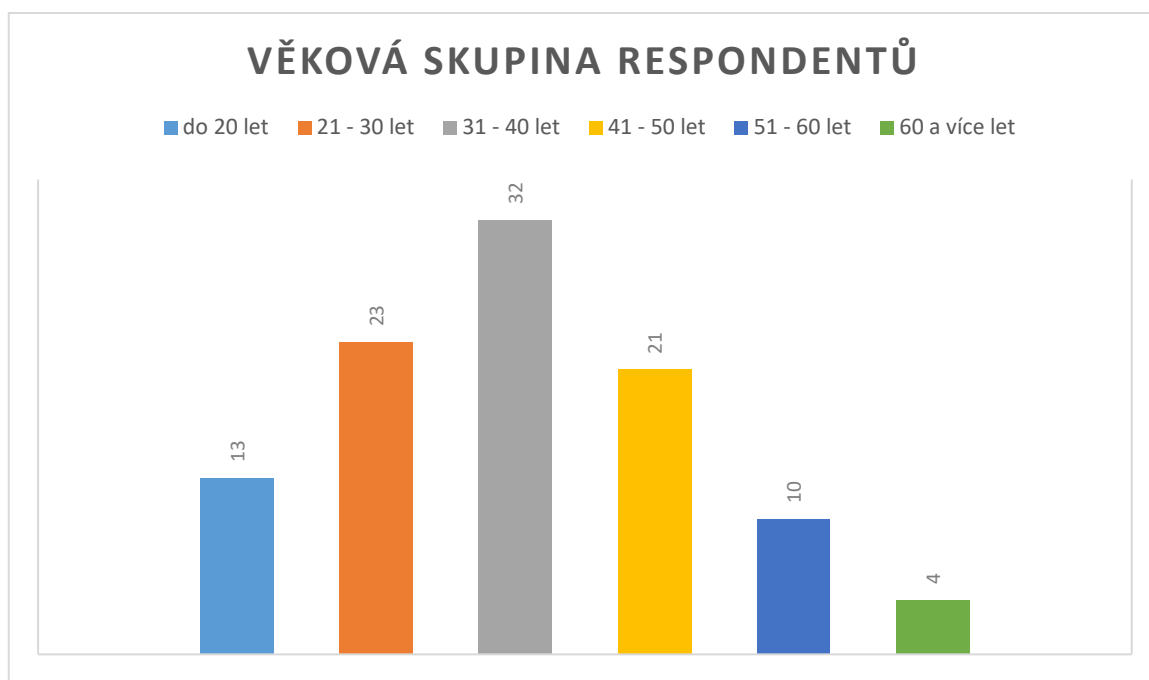

Graf 1 Pohlaví respondentů

První otázka se týkala pohlaví respondentů. Z výsledků vyplývá, že výzkumný soubor je z drtivé většiny zastoupen ženami, a to v počtu 79 žen a 24 mužů. Při rešerších na toto téma

jsem narazil na výzkumy, kde byly také ve většině zastoupeny ženy. Může to být způsobeno tím, že ženy jsou často ochotnější podělit se o své problémy a řešit situaci prostřednictvím organizací na pomoc obětem. Naopak muži se často stydí, že se oni sami stali oběťmi domácího násilí, jak již bylo zmíněno v teoretické části.

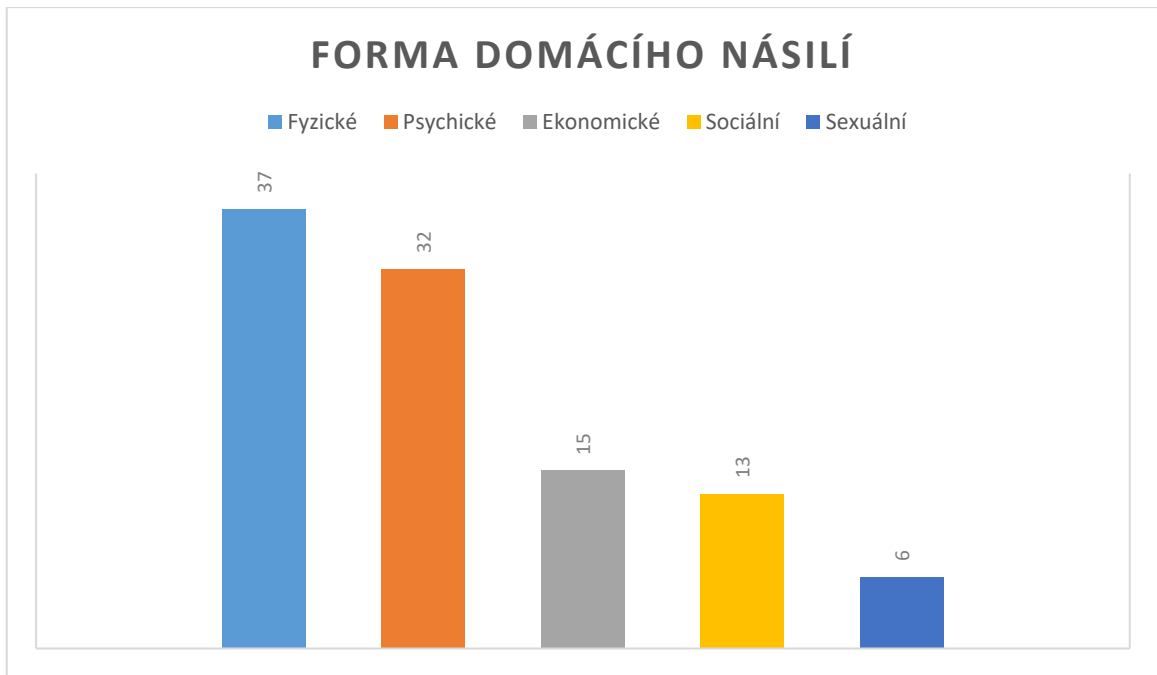
2. Uveďte prosím Váš věk.

Graf 2 Věková skupina respondentů

Druhá položka v dotazníku zjišťovala věk respondentů. Ve věku do dvaceti let včetně bylo 13 respondentů, 21-30 let mělo 23 respondentů. Nejpočetnější věkovou skupinou byla skupina 31-40 let, kterou tvořilo 32 osob. S rostoucím věkem ubýval i počet dotazovaných, kdy věková skupina 41-50 let byla zastoupena 21 členy, skupina 51-60 zastoupena 10 členy. Nejmenší zastoupení, a to pouhé čtyři členy, měla věková skupina 60 a více let. To může být ovlivněno formou dotazníkového šetření, kdy osoby vyššího věku mohou mít problém s počítačovou gramotností a obecně přístupem k internetu.

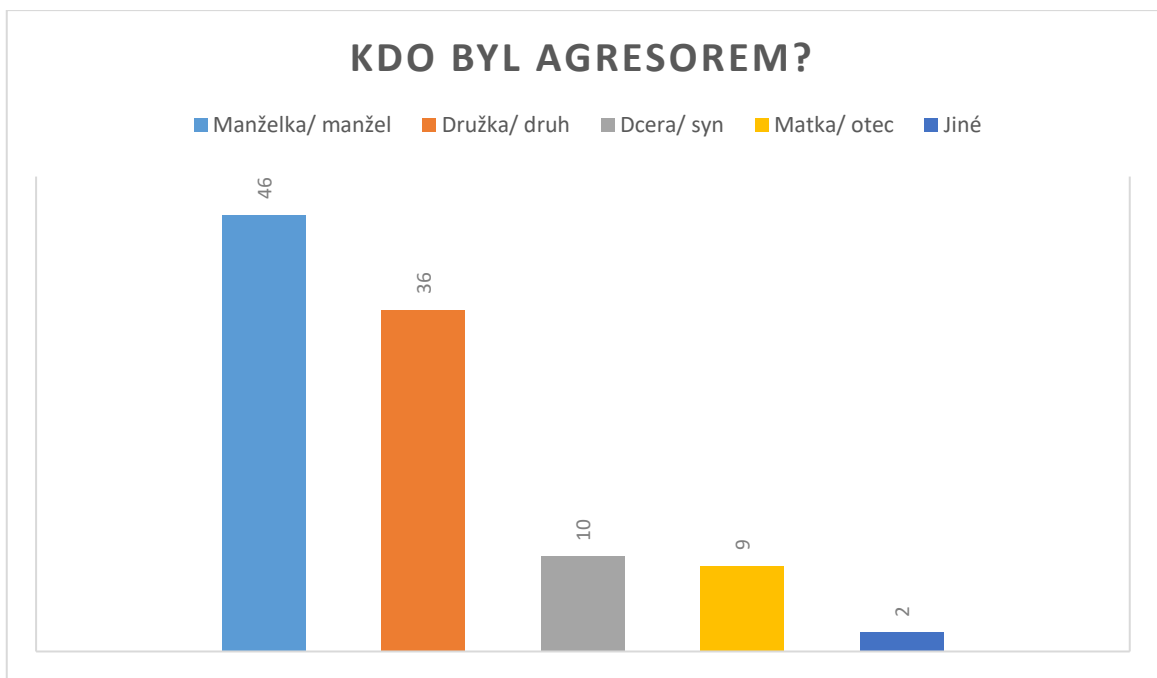
3. Jakou formu domácího násilí jste jako oběť zažil/a?

Graf 3 Forma domácího násilí

Z pěti forem domácího násilí byla nejčastěji zastoupena forma fyzického násilí a to v 37 případech ze 103 dotazovaných. Druhá nejčetnější forma domácího násilí byla psychická, a to v případě 32 respondentů. Obecně se jedná o dvě nejčastěji vyskytující se formy domácího násilí ve většině literatur. Ekonomické násilí uvedlo 15 respondentů, 13 případů sociálního a 6 případů sexuálního násilí. Sexuální násilí je složité a pro oběť psychicky náročné. Oběti sexuálního násilí mají pochopitelně problém si tento fakt přiznat. Často jej definují jako fyzické násilí. To dokládá i tento výzkum, kde je sexuální násilí zastoupeno „pouze“ v šesti případech.

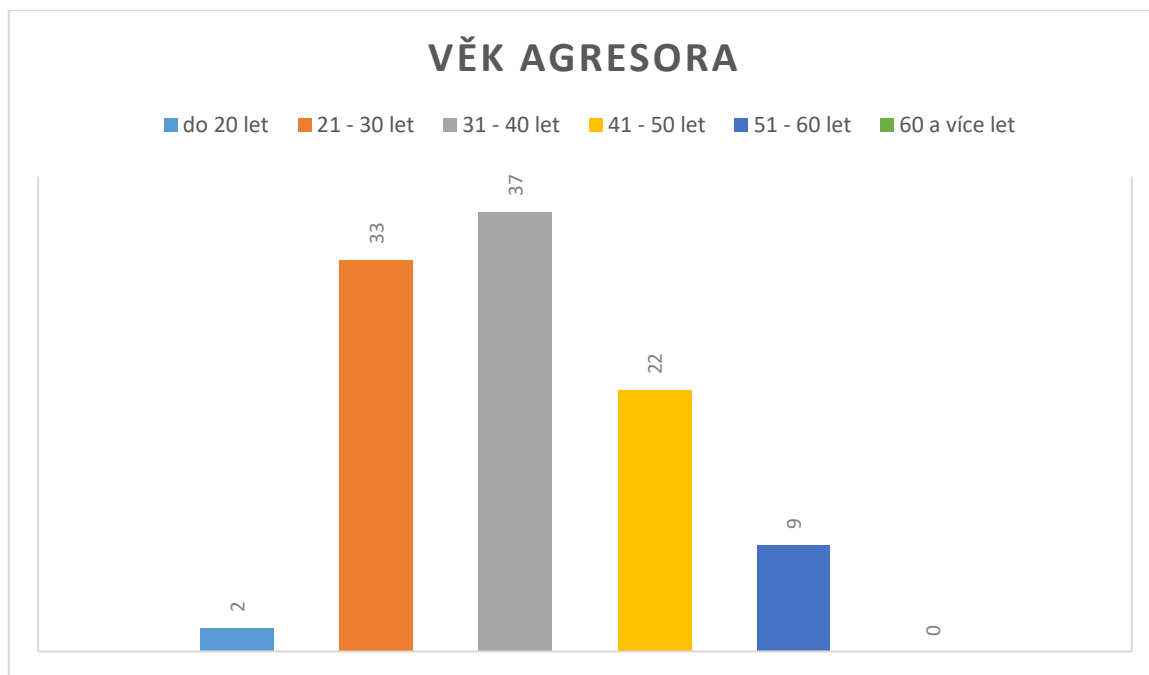
4. Kdo byl agresorem?

Graf 4 Kdo byl agresorem?

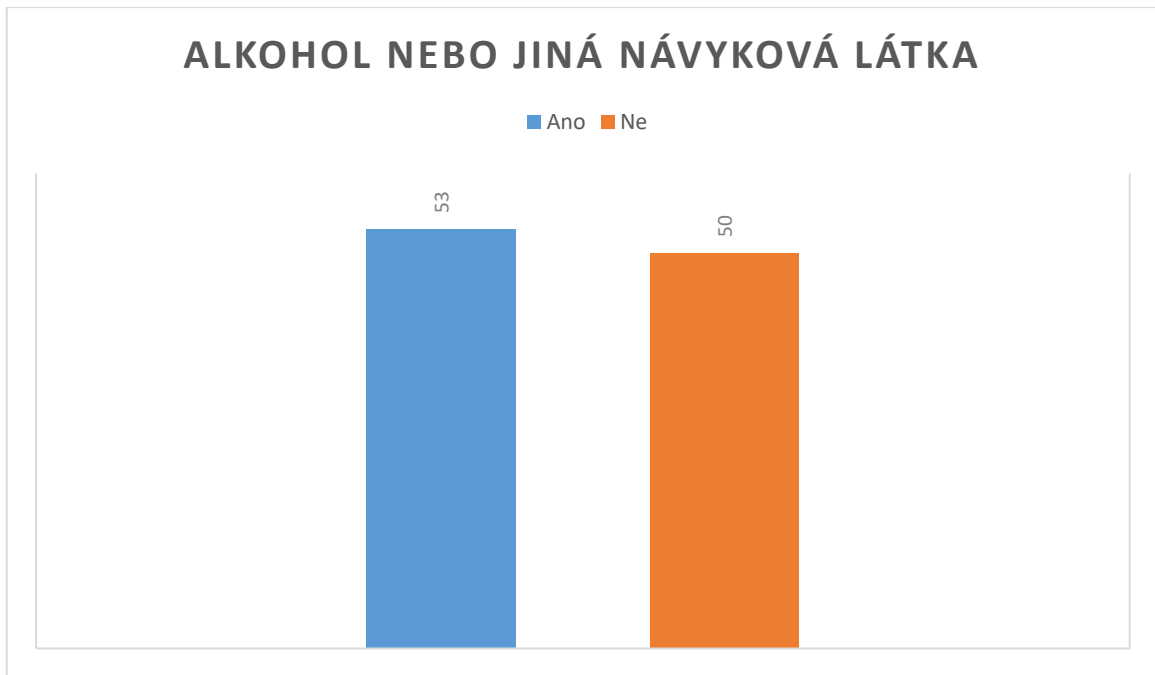
Čtvrtá otázka v dotazníkovém šetření se zabývala postavením agresivní osoby vůči ohrožené osobě. Z výzkumu vyplynulo, že téměř v 85 % případů se jednalo o domácí násilí mezi partnery. Ať už v 46 případech se jednalo o manžele, nebo se jednalo o domácí násilí druha s družkou, které bylo v 36 případech. Ve zbytku 21 dotazníků se jednalo o 10 respondentů, kdy agresivní osobou byla jejich dcera či syn a 9 respondentů, kteří mají zkušenost s matkou či otcem v roli agresivní osoby. Ve 2 případech se jednalo o jiné postavení agresivní osoby vůči ohrožené, než je zde uvedeno.

5. Věk agresora.

Graf 5 Věk agresora

Pátá otázka se věnovala věku agresivní osoby. S agresorem do 20 let měly zkušenost pouze dva respondenti. Druhá nejpočetnější skupina agresivních osob čítala 33 členů a byla to skupina ve věku 21-30 let. Úplně nejpočetnější věková skupina agresorů byla 31-40 let v celkovém počtu 37 odpovědí v dotazníkovém šetření. Tato věková skupina byla rovněž nejpočetnější v otázce č. 2, která se dotazovala na věk ohrožené osoby. Následující věkovou skupinou je 41-50 let, a to v počtu 22 členů. Poslední zastoupenou kategorií agresivních osob v tomto výzkumu je ve věku 51-60 let a čítá 9 osob. Věková kategorie nad 60 let nebyla zastoupena vůbec.

6. K agresivnímu chování agresora přispěl alkohol, nebo jiná návyková látka.

Graf 6 Alkohol nebo jiná návyková látka

Následující položka se věnuje alkoholu nebo jiné návykové látce, respektive zda jednání agresivní osoby při incidentech domácího násilí, bylo ovlivněno alkoholem nebo jinou návykovou látkou. Z výzkumu vyplývá, že agresivní osoby jednaly pod vlivem v 53 případech z celkových 103. V 50 případech odpověděli respondenti, že agresivní osoby nebyli ovlivněni alkoholem, nebo drogami. Tato položka, jejíž odpovědi byly téměř vyrovnané mě osobně překvapila. Při tvorbě této položky v dotazníku jsem odhadoval poměr odpovědí zhruba 75:25 %. O to smutnější je fakt, že téměř 50 % agresorů tak jedná za plného vědomí a nesnížených rozhodovacích a rozlišovacích schopností.

7. Co bylo spouštěčem (tzv. poslední kapkou) pro to, že jste se rozhodl/a situaci řešit?

Sedmá otázka byla otevřená. Zjišťovala, kde obecně mají ohrožené osoby hranice toho, co ještě jsou schopny unést a strpět a co už je za hranou a přiměje je to nějakým způsobem domácí násilí řešit. Odpovědi byly různé a po zanalyzování z nich vyplynulo, že nejvíce respondentů uvedlo, že situaci začali řešit až po odborném lékařském ošetření. Ať už se jednalo o ošetření fyzického zranění, nebo po hospitalizaci kvůli fyzickému napadení, nebo odborný zásah psychiatra či psychologa. Těchto odpovědí bylo 56. Další velmi početnou kategorií byly odpovědi, které se týkaly dětí. Ať už respondenti situaci začali řešit kvůli tomu, aby jejich děti nevyrostaly v rodině zasažené domácím násilím, nebo měly o své děti strach. Čtyři respondenti uvedli, že situaci začali řešit, až když agresivní osoba nějakým způsobem napadla i jejich děti, nebo že se jejich děti snažily bránit ohroženou osobu před agresorem. Odpovědi týkající se dětí jako důvodu k řešení domácího násilí čítaly 15 odpovědí. Třetí nejpočetnější skupinou a to 11 respondentů, byly dluhy, nebo nedostatek financí na základní potřeby. V některých případech i kontaktování exekutorem, nebo pád do dluhové spirály. Další odpovědi uváděly, že někteří respondenti začali situaci řešit až když někdo z blízkých viděl v jaké jsou situaci a nabídl jim pomoc. Takových odpovědí bylo 9. V ostatních odpovědích bylo uvedeno například vlastní uvědomění, že jednání agresora je už za hranou, nebo sebepoškozování a demonstrativní pokusy sebevraždy. Tři respondenti uvedli, že domácí násilí začali řešit po útoku, kdy se cítily ohroženi na životě.

Drtivá většina odpovědí má společnou jednu vlastnost a to tu, že ohrožené osoby začaly domácí násilí řešit až v krajním případě. Ať se jednalo o hospitalizace v nemocnici, útoky na děti, ohrožení na životě, nebo pokusy sebevraždy.

8. Jaký byl první krok, který jste udělal/a k řešení situace s domácím násilím?

Osmá položka byla také otevřená. Týkala se prvního kroku k řešení domácího násilí, ať už s úspěšným, nebo neúspěšným koncem. Většina dotazovaných někoho kontaktovala, nebo požádala o pomoc, nebo se svěřila se svým problémem. Nejvíce, a to 29 obětí domácího násilí z tohoto výzkumu se svěřili, nebo požádali o pomoc svého kamaráda či kamarádku. 22 respondentů odpovědělo, že zavolali policii, nebo podali trestní oznámení na oddělení, nebo jinak kontaktovali policii. Svou rodinu jako první možnost pomoci uvedlo 13 respondentů. V jednotkách se zde objevily odpovědi, že respondenti z vlastní iniciativy nedělali žádné kroky k vyřešení tohoto problému.

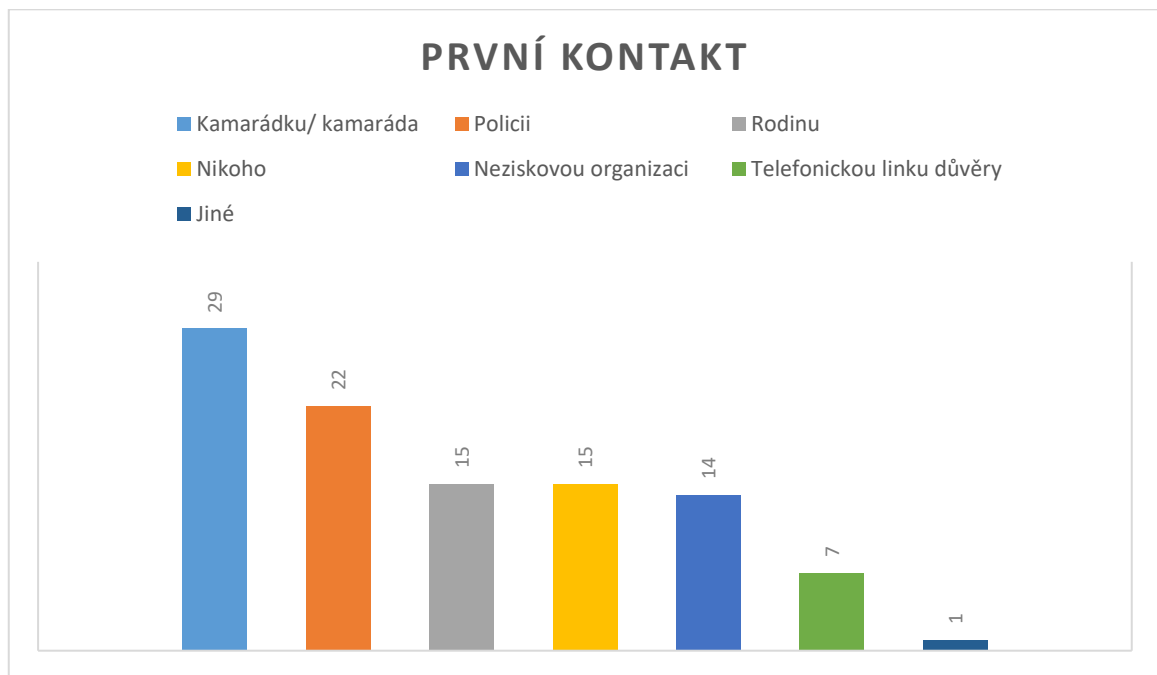
9. Co bylo hlavní překážkou pro to, začít situaci řešit?

Graf 7 Překážka pro začátek řešení

Hlavní překážkou, proč začít domácí násilí řešit, je pro ohroženou osobu jednoznačně osoba agresora. V 33 případech ze 103 je hlavním důvodem láska k agresorovi. Ohrožená osoba má k agresorovi určitý vztah a nechce mu přidělovat problémy s policií a soudy i za cenu vlastního ohrožení. V 25 případech se jedná o překážku v podobě strachu z agresivní osoby. Pro 15 respondentů byl důvodem rozpad rodiny. Pro boj proti domácímu násilí mělo 13 respondentů nízké sebevědomí. Ekonomické důvody uvedlo 6 respondentů. Devátá položka v dotazníkovém šetření byla polouzavřená, a byla zde možnost „Jiné“, kde dotazované osoby mohly uvést jakýkoli vlastní důvod. Jinou možnost ale nikdo neuvedl.

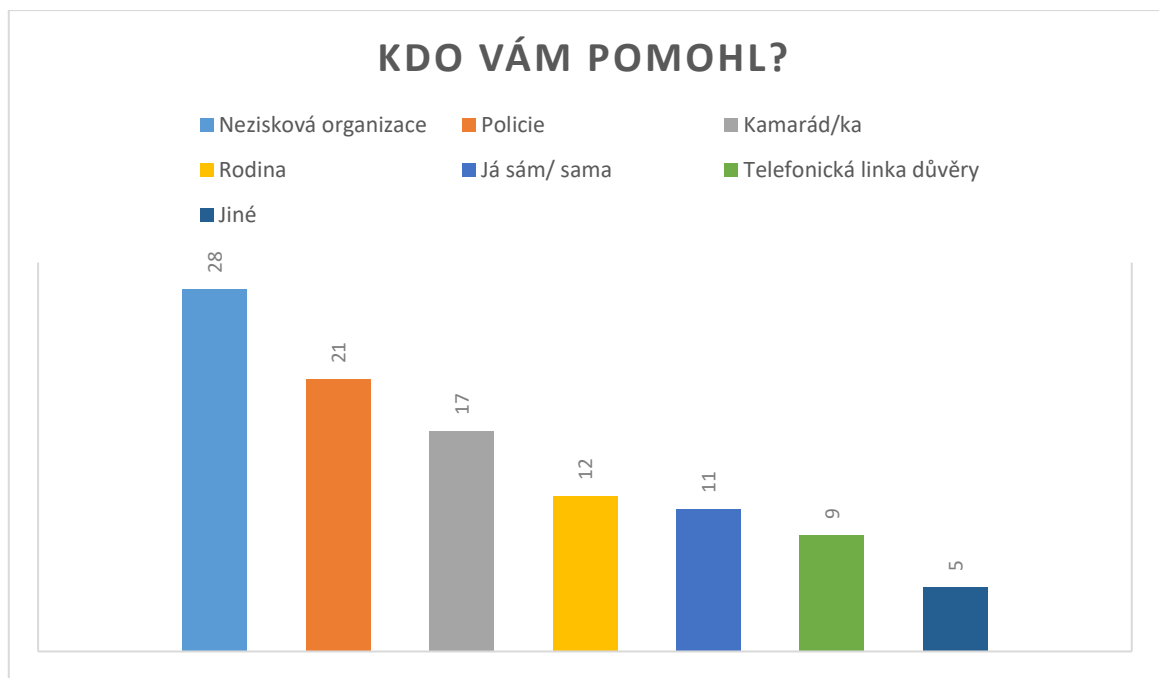
10. Koho jako prvního jste kontaktoval/a s žádostí o pomoc při řešení domácího násilí?

Graf 8 První kontakt

Domácí násilí často nevyřeší pouze hlavní aktéři těchto incidentů, tedy násilná a ohrožená osoba. Proto je potřeba určité pomoci od někoho třetího. Na to se zaměřovala položka č.10. Nejčastěji se ohrožené osoby svěřily, nebo požádaly o pomoc kamarádku, nebo kamaráda. V našem výzkumu to bylo 29 respondentů. Policii kontaktovalo 22 ohrožených osob. Tato odpověď souvisí s charakterem odpovědí v položce č.7, kde z uvedených odpovědí bylo patrné, že osoby ohrožené domácím násilím situaci začínají řešit často až v krajních případech, kdy měli strach o sebe, nebo své děti. Rodinu jako první s žádostí o pomoc kontaktovalo 15 dotazovaných. Stejně tak 15 respondentů odpovědělo, že nekontaktovalo nikoho. Neziskovou organizaci kontaktovalo v prvním kroku 14 respondentů a telefonickou linku důvěry 7 dotazovaných. Neziskovou organizaci jsem v této položce čekal mnohem více zastoupenou vzhledem k tomu, že se jednalo o respondenty, kteří figurují v databázi některé z neziskových organizací zabývajících se pomoci obětem domácího násilí.

11. Kdo Vám pomohl v řešení situace?

Graf 9 Kdo Vám pomohl?

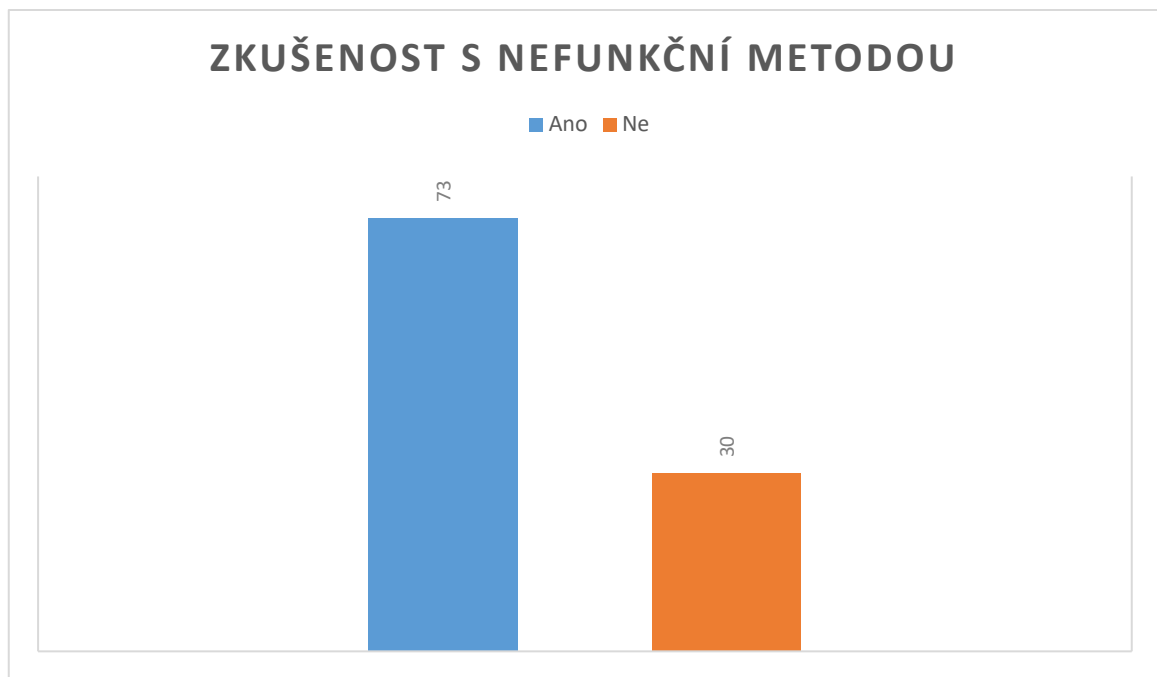
Neziskové organizace v našem výzkumu pomohly řešit domácí násilí 28 respondentům. Ve 21 případech dotazovaní vnímají, že jim nejvíce pomohla policie. Třetí nejčastěji zastoupenou skupinou jsou kamarádi, kteří pomohli vyřešit nepříznivou situaci našich respondentů v 17 případech. Rodina pomohla 12 respondentům a 11 dotazovaných si pomohlo nějakým způsobem samo. Telefonická linka důvěry se ukázala jako neúčinnější v 9 případech. Jiné řešení uvedlo 5 respondentů.

12. Jakým konkrétním způsobem Vám pomohli? Uveďte nejúčinnější metodu, která pomohla ve Vašem případě.

Dvanáctá položka byla otevřená a navazuje na předchozí položku. Respondenti nejčastěji uváděli, že jim nejvíce pomohla návštěva v organizaci pro pomoc obětem domácího násilí a to proto, že zde získali cenné informace, jak proti domácímu násilí bojovat, dostali důležité kontakty a získali pocit, že na to nejsou sami. Takových odpovědí zde bylo uvedeno 25. Od policie se zde nejčastěji objevila pomoc vykazání a trestní stíhání. Další pomocí od policie byly kontakty na organizace pomoci, informace o možnostech řešení prostřednictvím předběžných opatření. Třetí nejčastější odpovědí bylo poskytnutí bydlení pro ohroženou

osobu od kamarádů, nebo rodiny a také psychická podpora od blízkých. Do kategorie vlastní pomoci nejčastěji respondenti uváděli rozhodnutí odstěhovat se, nebo podání žádosti o rozvod.

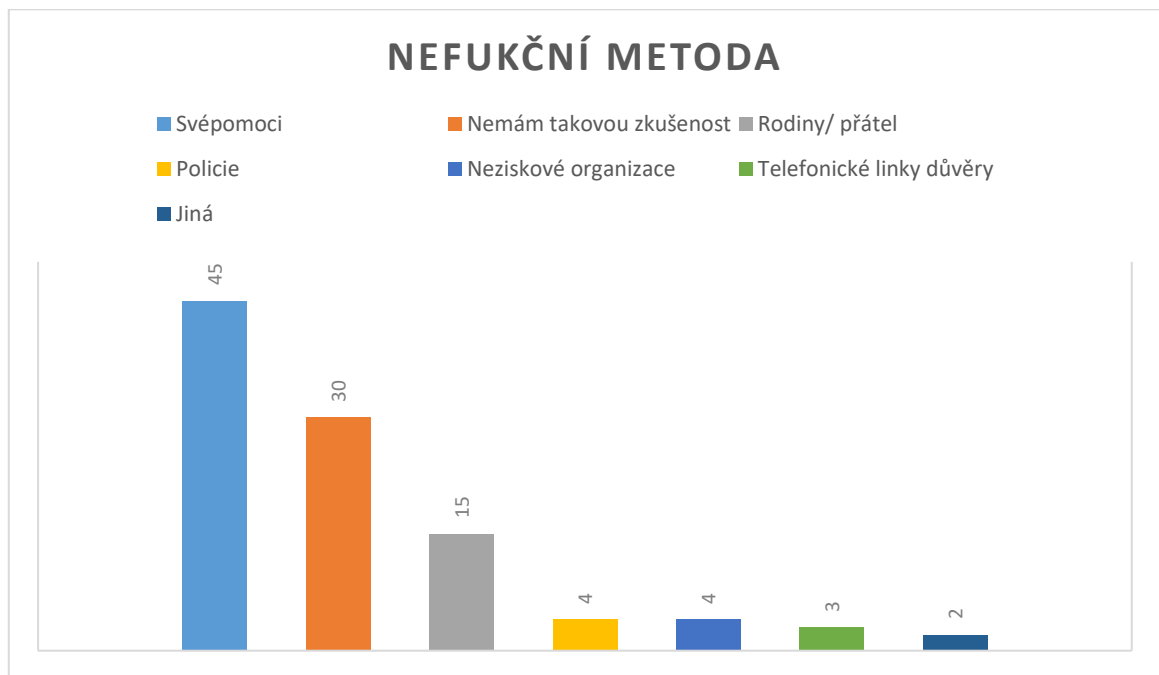
13. Máte zkušenosti s organizací, nebo metodou řešení domácího násilí, která vůbec nefungovala?

Graf 20 Zkušenost s nefunkční metodou

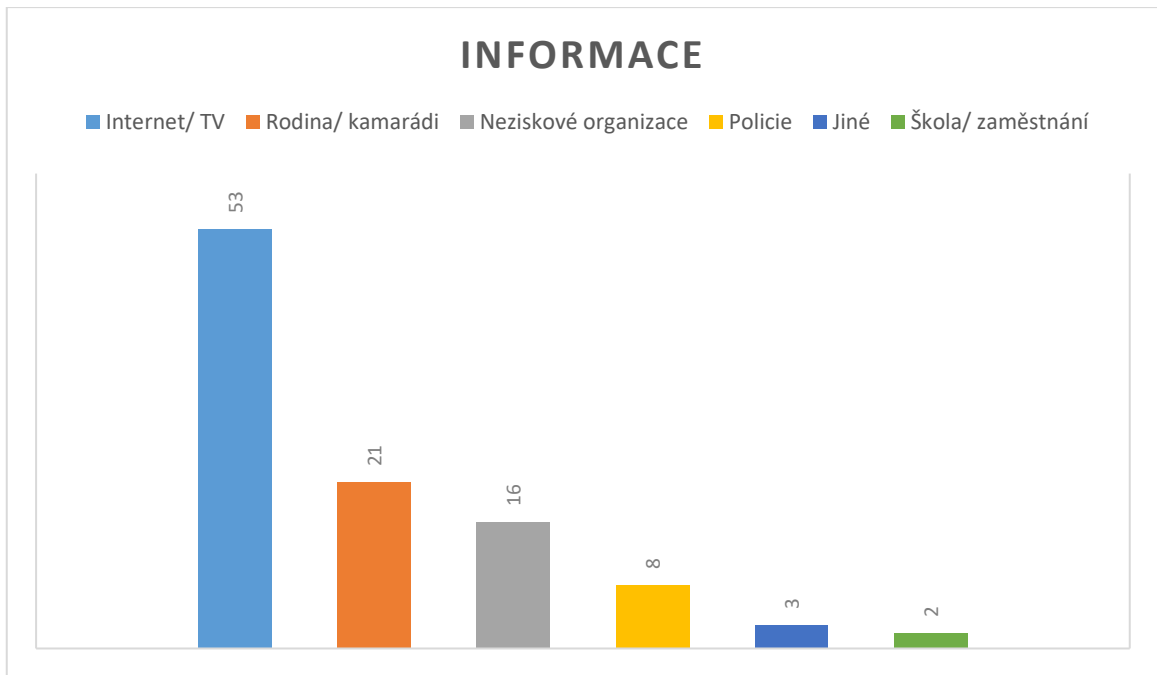
Incidenty domácího násilí jsou v různých domácnostech různé a vyžadují tak různá řešení. Nelze vymyslet jedno univerzální řešení. Možností, jak bojovat proti domácímu násilí, je několik a je potřeba vyzkoušet, která metoda bude fungovat. Jak je patrné z výše uvedeného grafu, ve většině případů respondenti narazili na nějakou metodu, která nefungovala dle jejich představ. Pouze 30 respondentů uvedlo, že se ve svém případě nesetkali s organizací, nebo metodou, která by v pomoci ohroženým osobám nefungovala. Na první pohled je 74 zkušeností s nefunkční metodou opravdu hodně. Je třeba si ale uvědomit, že oběť domácího násilí při snaze vymanit se z daného problému, využije několik institucí, nebo osob. V tom množství se může stát, že některá z nich nefunguje přesně podle toho, jaké měla ohrožená osoba očekávání.

14. Které řešení problému s domácím násilím bylo neúčinné? Řešení prostřednictvím...

Graf 31 Nefunkční metoda

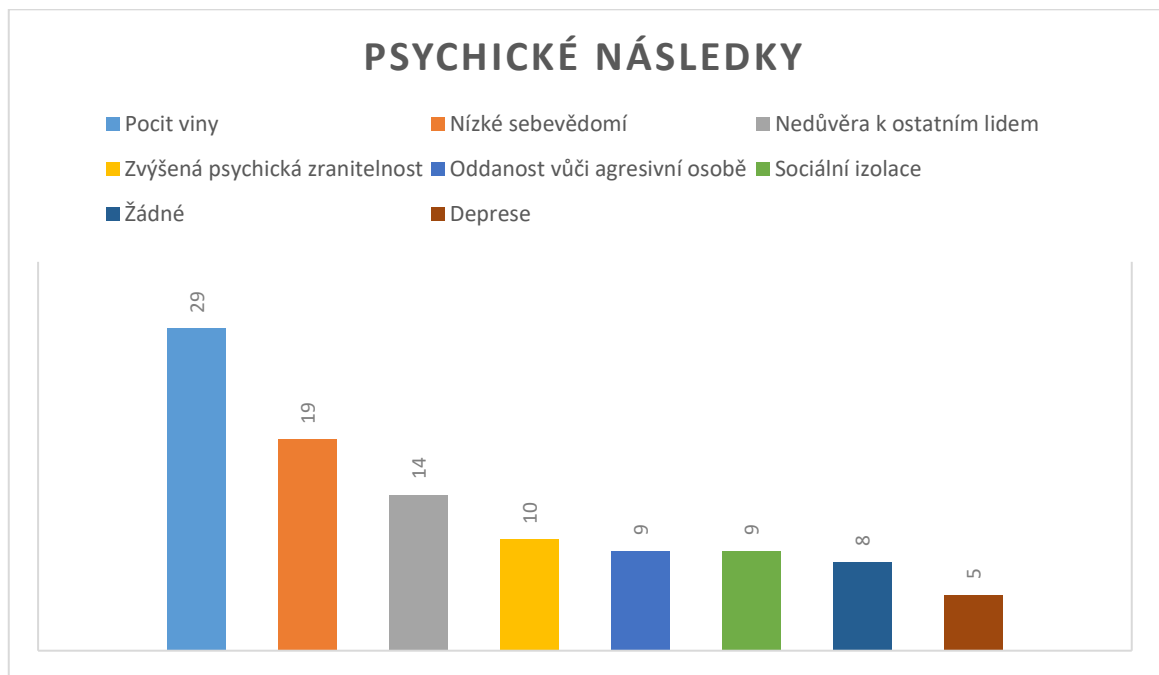
Z odpovědí respondentů v našem výzkumu vyplývá, že nejčastější metoda, která nefungovala byla svépomocí. Z celkových 103 odpovědí byla právě svépomoc uvedena ve 45 případech, což je z celkových 73 nefunkčních metod nadpoloviční většina. Shodně s předchozí otázkou 30 respondentů odpovědělo, že se nesetkali s metodou, nebo organizací, která by nefungovala. Neúčinnou pomoc od rodiny, nebo přátel označilo 15 respondentů. Policie a neziskové organizace obdrželi v našem výzkumu shodně 4 hlasy. Vzhledem k tomu, že policie a neziskové organizace jsou hlavními organizacemi pro pomoc obětem domácího násilí a tudíž nejvyužívanějšími, není dle mého názoru špatný výsledek, že 8 respondentů ze 103 označilo policii, nebo neziskové organizace za nefunkční. Telefonickou linku důvěry označili 3 respondenti a 2 uvedli jinou možnost.

15. Kde jste získal/a informace o možnostech řešení domácího násilí?

Graf 42 Informace

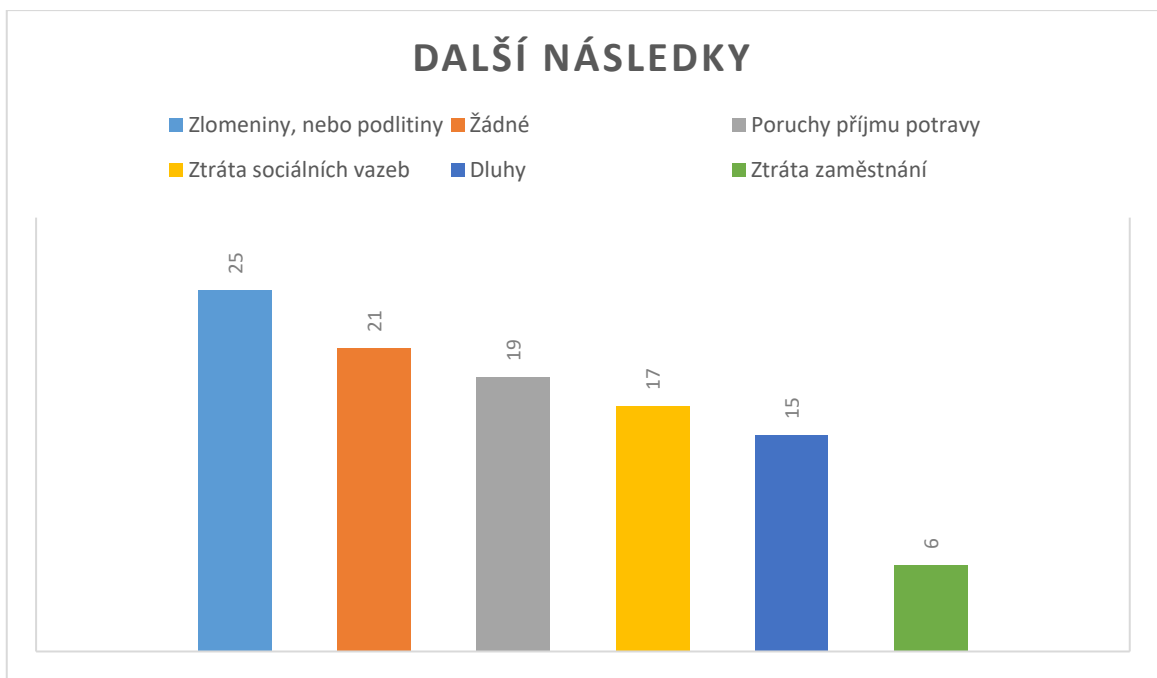
Polouzavřená položka č.15 se týkala informačních zdrojů o problematice domácího násilí. Nejvíce je zastoupena možnost internet/ TV v počtu 53 respondentů. V současné době se jedná o nejdostupnější zdroj informací. Informace od rodiny a kamarádů uvedlo 21 dotazovaných. Neziskové organizace odpovědělo 16 respondentů. To chápu jako informace získané přímo při fyzické návštěvě organizace. Řada organizací má webové stránky plné informací o této problematice, takže jsou jistě zastoupeny i v nejpočetnějším zdroji v tomto grafu. Policii jako informační zdroj zvolilo 8 respondentů. 2 respondenti zvolili školu, nebo zaměstnání jako zdroj informací. Jinou možnost označili 3 respondenti.

16. Pozorujete na sobě nějaké negativní psychické následky po zkušenosti s domácím násilím?

Graf 53 Psychické následky

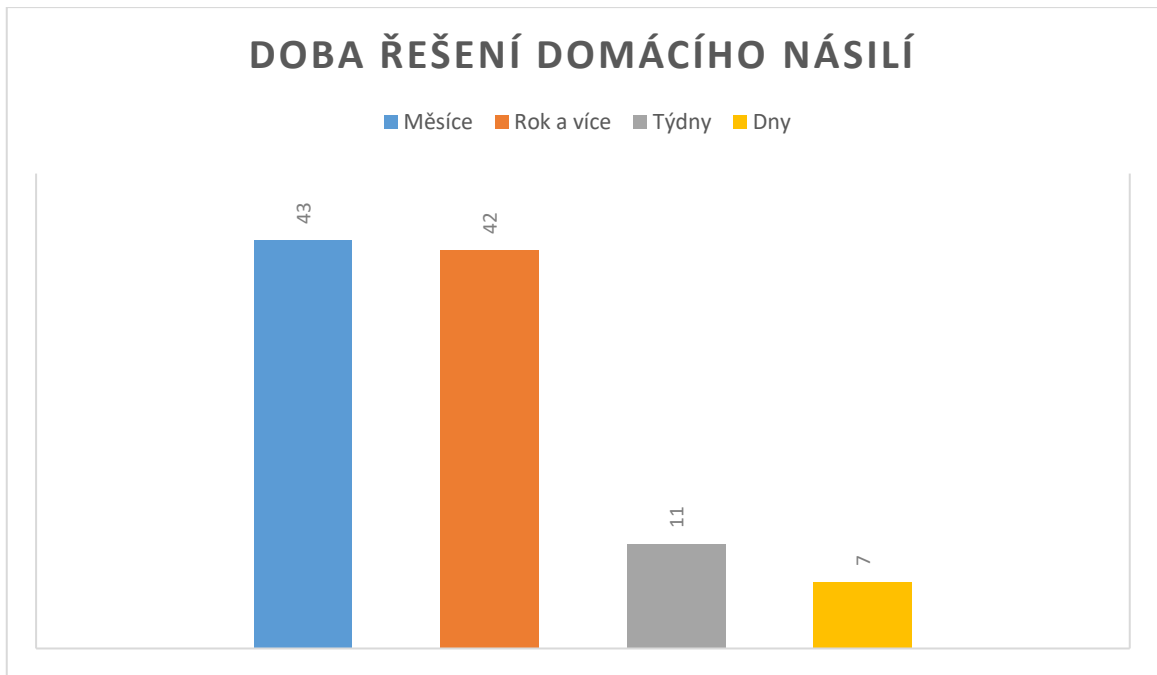
V dotazníkovém šetření jsme se zabývali následky, které se projevily na psychice oběti po prodělání domácího násilí. Nejčastější odpovědí respondentů byl pocit viny, a to v počtu 29 odpovědí. Druhým nejvíce zastoupeným následkem bylo nízké sebevědomí. Dalším následkem byla nedůvěra k ostatním lidem, kterou označilo 14 respondentů. Zvýšenou psychickou zranitelnost pocíťovalo 10 respondentů. Určitou sociální izolaci a oddanost vůči agresivní osobě uvedlo shodně 9 respondentů. Pouze 8 dotazovaných nemá žádné následky. Deprese jako nejzávažnější následek způsobený domácím násilím uvedlo 5 respondentů.

17. Máte (měl/a jste) další následky způsobené domácím násilím?

Graf 64 Další následky

V této položce jsme se respondentů dotazovali na jiné než psychické následky. Nejvíce zastoupenou odpovědí byly zlomeniny, nebo podlitiny v počtu 25 odpovědí. Pozitivním výsledkem bylo, že 21 dotazovaných uvedlo, že žádné další následky je netrápí. Respondentů, kteří trpěli poruchami příjmu potravy bylo v našem výzkumu 19. Ztrátu sociálních vazeb uvedlo 17 dotazovaných. Ať už se jedná o ztrátu kontaktů s rodinou, nebo s přáteli. Dluhy jako následek domácího násilí uvedlo 15 respondentů. Nejméně zastoupenou skupinou následků byla ztráta zaměstnání v počtu 6 odpovědí.

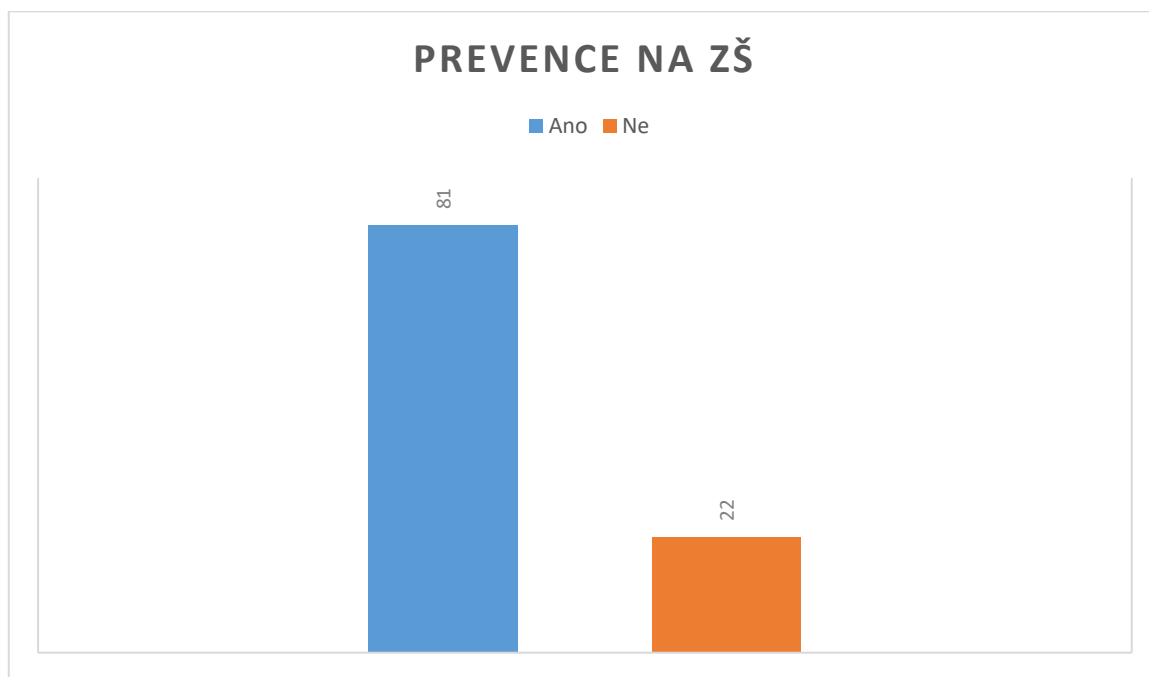
18. Jako dlouho řešení celé situace trvalo?

Graf 75 Doba řešení domácího násilí

V této položce jsme zkoumali, jak dlouho respondentům řešení celé situace s agresivní osobou trvalo. Od doby, kdy se rozhodli situaci řešit až po vymanění se z násilného vztahu, nebo třeba napravení agresivní osoby. Nejvíce zastoupená byla doba v rámci několika měsíců a to 43 odpovědí. Pouze o jednu odpověď méně získala doba trvající rok a více. Vyřešení domácího násilí v rámci týdnů uvedlo 11 respondentů a 7 respondentů měli svou situaci vyřešenou v rámci několika dní. Z této položky vyplývá, že domácí násilí je ve většině případů běh na dlouhou trať. Zhruba v 18 % případů se jedná o relativně rychle vyřešený problém.

19. Mělo by podle Vás být téma prevence domácího násilí zařazeno na základních školách?

Graf 86 Prevence na ZŠ

Předposlední položka se věnovala názoru respondentů, na zařazení prevence domácího násilí v rámci základní školy. Většina respondentů by prevenci domácího násilí na základních školách uvítalo především proto, aby případné oběti rozpoznaly incidenty se znaky domácího násilí a byli co nejlépe na tyto situace připraveny. V 22 případech byla odpověď respondentů záporná s nejčastějším zdůvodněním, že by děti na základní škole nestresovali, nebo že děti ve věku základní školy nejsou ještě schopny takové informace účinně zpracovat.

20. Měla by podle Vás existovat i pro agresivní osoby?

Poslední položka v dotazníku vyžadovala odpovědi ano či ne a zdůvodnění tohoto názoru. 85 respondentů odpovědělo, že by pomoc pro agresivní osoby existovat měla z toho důvodu, aby v takovém jednání agresor v budoucnu již nepokračoval. Výjimkou nebyly ani odpovědi obětí, které by se k agresorovi vrátily, pokud by se napravil. Některé názory navrhovaly povinné, soudem nařízené léčení agresivních osob. Dokonce 3 respondenti odpověděli, že v jejich konkrétním případě se již podařilo agresivní osobu napravit, a to několika společnými návštěvami psychologa, nebo jiného specialisty. Pouze 18 respondentů

odpovědělo, že by neměla existovat pomoc pro agresivní osoby. Nejčastější zdůvodnění bylo, že agresor za nic nemohl, nebo že už jej dle názoru dotazovaného nelze změnit žádným způsobem.

5.2 Zodpovězení výzkumných otázek

V této kapitole se budeme zabývat zodpovězením výzkumných otázek na základě našeho výzkumu. Výzkumné otázky jsou celkem tři. Níže budou rozebrány každá z výzkumných otázek zvlášť.

První výzkumná otázka „Jakým způsobem oběti domácího násilí situaci řešily?“ se v dotazníkovém šetření skládá z několika položek. Nejčastější odpovědí respondentů byla, že jim nejvíce pomohla nezisková organizace zabývající se pomocí obětí domácího násilí. Jedná se o nejvýraznější pomoc, protože s obětí domácího násilí ve snaze vymanit se z násilného vztahu či jiného soužití pracuje několik organizací a osob, vždy dle potřeb ohrožené osoby. Pomoc neziskových organizací byla v tomto výzkumu vyhodnocena jako nejprínosnější z několika důvodů. Ohroženým osobám péče organizace poskytla pocit, že na tento problém nejsou sami a zároveň ohrožené osoby zde získaly řadu cenných informací. V případě druhé nejčastější organizace pro řešení domácího násilí v našem výzkumu – policie, respondenti vnímali jako největší pomoc vnímali institut vykázaní, který jim dodal pocit bezpečí a dobu potřebnou pro vzpamatování se z nepěkných zážitků a ujasnění si způsob řešení. Informace k domácímu násilí si respondenti nejčastěji vyhledávají na internetu. Je to nejjednodušší řešení v dnešní době, kdy snad každý má u sebe mobilní telefon s přístupem k internetu. Do způsobu řešení domácího násilí musíme zahrnout i neúspěšné pokusy. S těmi se setkala většina našich respondentů. Nejčastější neúspěšná metoda boje proti domácímu násilí byla svépomoc.

„Koho oběť domácího násilí kontaktovala jako prvního?“ Druhá výzkumná otázka se zabývala tím, koho ohrožená osoba v případě potřeby osloví se svým problémem. Z výzkumu vyplývá, že oběti domácího násilí nejčastěji jako první kontaktovali kamaráda, nebo kamarádku s žádostí o pomoc, nebo o radu, případně se respondenti kamarádům svěřili se svou situací. Velká část respondentů uvedla jako první kontakt policii. To by mohlo souviset s tím, že se rozhodují žádat o pomoc až v krajních situacích, kdy je ohrožen jejich život, nebo zdraví, nebo při útocích agresora mají strach o své děti. Pouze 15 respondentů kontaktovalo jako prvního někoho z rodiny.

Třetí výzkumná otázka zněla: „S jakými následky se potýkají oběti domácího násilí do současnosti?“ Je samozřejmé, že domácí násilí je dlouhodobé a může na psychice ohrožené osoby zanechat následky, někdy i trvalé. Oběti domácího násilí v našem dotazníkovém šetření mezi psychické následky nejčastěji uvedli, že je do současné doby trápí pocit viny. Následovalo nízké sebevědomí a nedůvěra k ostatním lidem. Psychické následky jsou dle mého názoru nejnebezpečnější a nejvíce dokáží negativně ovlivnit kvalitu života. V tomto výzkumu jsme zjišťovali i jiné následky než ty psychické. Nejčastějšími stopami po domácím násilí byly zlomeniny a podlitiny. Obecně fyzická zranění po fyzických útocích agresora. Pozitivní zprávou bylo, když téměř 20 % respondentů uvedlo, že nemá žádné další následky. Následovaly poruchy příjmu potravy, což jsou v některých případech závažné život ohrožující následky a obecně problém, který si dle mého názoru zaslouží vlastní studii.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se věnovala problému domácího násilí. Jedná se o problém, který postihuje celou společnost napříč všemi sociálními vrstvami osob, nebo věkovými kategoriemi. Vzhledem k těmto skutečnostem je domácí násilí rozmanitým problémem, který má různé podoby. To bylo patrné i z různých literatur, které se neshodly na jednotné definici domácího násilí, pouze na specifických znacích domácího násilí.

V teoretické části jsme se zabývali popisem násilných a ohrožených osob, znaky domácího násilí a různými formami, kterými se tento jev projevuje. Další část popisovala vypořádání se s domácím násilím v roli ohrožené osoby. Věnovala se různým neziskovým organizacím, pravomocem a oprávněním policie, soudů, bezpečnostnímu plánu, nebo činnosti lékařů v pomoci pro oběti postižené domácím násilím. Zmíněna byla také aplikace pro mobilní telefony Bright Sky, která představuje lehce dostupný zdroj informací této problematiky.

Praktická část bakalářské práce obsahovala odpovědi na výzkumné otázky. Zkoumala domácí násilí z pohledu ohrožené osoby prostřednictvím dotazníkového šetření. Respondenti byli klienti intervenčních center. Z výzkumu bylo patrné, že domácí násilí je závažný problém vyžadující komplexní a individuální řešení. Překvapivým výsledkem byla položka, která se dotazovala na překážku pro vypořádání se s nepříznivou situací v roli osoby, kde nejčastější odpovědí byla láska k agresorovi. Tato odpověď byla zastoupena v počtu 33 z celkových 103 respondentů. Ve výzkumu převažoval počet respondentů ženského pohlaví vůči mužskému, a to v poměru 79:24. To odpovídá ostatním výzkumům na toto téma a také teorii, že ženy jsou často v této oblasti na rozdíl od mužů sdílnější a ochotnější požádat o pomoc. Dále z výzkumu bylo patrné, že oběti domácího násilí si často svou situaci ve společné domácnosti uvědomují, necítí se v ní komfortně, a proto se svépomocí pokouší o nápravu agresivní osoby. To se ale ve většině případů setkává s neúspěchem, a proto je potřeba nějakého zásahu zvenčí. Ten přichází často až v krajních případech jako je obava o vlastní život, nebo zdraví, o děti a podobně.

Domácí násilí je závažný problém, který je v posledních letech stále více probíraný. Neziskové organizace, policie a média pořádají osvětové akce, tak aby lidé o tomto problému věděli a znali možnosti řešení tohoto problému, pokud by se jich nějakým způsobem dotýkal. Včasný zásah ohrožené osoby může předejít eskalaci a tím i dalším závažnějším problémům. Legislativní úprava v posledních letech se také změnila ve prospěch ohrožené osoby a další

změny jsou v připravovaném návrhu jako například prodloužení doby vykazání z 10 na 14 dní, nebo zapsání jednotné definice domácího násilí do občanského zákoníku.

Věřím, že tato bakalářské práce v teoretické části dostatečně popsala domácí násilí a může pomoci k rozpoznání a následnému boji proti domácímu násilí. Ať už státní, nebo nestátní organizace obětem domácího násilí pomohou, případně poradí, ale je za potřebí, aby je ohrožená osoba kontaktovala.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje

BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS, 2017. Slovník sociální patologie. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0599-1.

CIMRMANNOVÁ, Tereza, 2013. Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2205-7.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2008. Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

ČTVRTNÍČEK, Jiří, 2016. Soubor učebních dokumentů základní odborné přípravy II. Brno.

CHRÁSKA, Miroslav, 2016. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

KRAUS, Blahoslav, 2008. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.

KROPP, HART a BELFRAGE, 2005. Manuál pro hodnocení a řízení rizika domácího násilí: Metoda SARA DN.

SOBOTKOVÁ, Irena, 2007. Psychologie rodiny. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-250-8.

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ, 2011. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda 2017. Krize a krizová intervence. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5327-0.

VENGLÁŘOVÁ, Martina. 2007. Pomoc obětem sexuálního násilí: Sexuálně přenosné nemoci a riziko otěhotnění.

Internetové zdroje

Dítě jako oběť trestného činu: Podpora dítěte ve vyšetřovacím procesu [online]. 2011 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/dite-jako-obet-trestneho-cinu>

Domácí násilí: Nebuďme slepí k domácímu násilí. Policie [online]. 2023 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>

Intervenční centra: Jak lze intervenční centrum požádat o pomoc? Bílý kruh bezpečí [online]. 2009, 21.4.2009 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/intervencni-centra/>

Mobilní aplikace pro odhalení domácího násilí. Nadace Vodafone [online]. 2023 [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://www.nadacevodafone.cz/programy/technologie-pro-spolecnost/aktualni-projekty/aplikace-bright-sky-cz.html>

Navazující služby v ČR. Bílý kruh bezpečí [online], 2009. [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/kontakt/navazujici-sluzby-v-cr/>

Neodkládej to: Bojujeme proti domácímu násilí [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://neodkladejto.eu/>

Pomoc obětem TČ: Oznámení trestného činu. Policie [online], 2023. [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/oznameni-trestneho-cinu.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>

ROSA centrum pro ženy: Pomáháme ženám – obětem domácího násilí. ROSA centrum pro ženy [online]. 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://www.rosacentrum.cz/>

Týmy pro děti a mládež a systém včasné intervence [online]. 2022 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/oblasti-podpory/rodina-a-socialne-pravni-ochrana-ditete/tymy-pro-deti-a-mladez-a-system-vcasne-intervence/>

Victim Support Europe. Bílý kruh bezpečí [online], 2009. [cit. 2023-03-04]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/o-nas/victim-support-europe/>

Základní principy telefonické krizové pomoci [online], 2009. [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.116006.cz/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

SVI Systém včasné intervence

CAN Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Pohlaví respondentů.....	Chyba! Záložka není definována.	9
Graf č. 2 Věková skupina respondentů		40
Graf č. 3 Forma domácího násilí		41
Graf č. 4 Kdo byl agresorem.....		41
Graf č. 5 Věk agresora		43
Graf č. 6 Alkohol nebo jiná návyková látka		44
Graf č. 7 Překážka pro začátek řešení.....		46
Graf č. 8 První kontakt.....		47
Graf č. 9 Kdo Vám pomohl?.....		48
Graf č. 10 Zkušenosti s nefunkční metodou		49
Graf č. 11 Nefunkční metoda.....		50
Graf č. 12 Informace		51
Graf č. 13 Psychické následky		52
Graf č. 14 Další následky.....		53
Graf č. 15 Doba řešení domácího násilí.....		54
Graf č. 16 Prevence na ZŠ		55

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jsem studentem třetího ročníku bakalářského programu Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. V rámci bakalářské práce se zabývám řešením a následky domácího násilí v českých rodinách z pohledu ohrožené osoby.

Chci Vás požádat o vyplnění anonymního dotazníku. Výsledky budou použity výhradně pro tento výzkum.

Děkuji za Váš čas a za cenné informace, Petr Žváček.

1. Jste žena, nebo muž?

- Žena
- Muž

2. Uveďte prosím Váš věk

- Do 20 let
- 21–30 let
- 31–40 let
- 41–50 let
- 51–60 let
- Nad 60 let

3. Jakou formu domácího násilí jste jako oběť zažil/a?

- Fyzické
- Psychické
- Sociální
- Ekonomické
- Sexuální

4. Kdo byl agresorem?

- Družka/ druh
- Manželka/ manžel
- Dcera/ syn
- Matka/ otec
- Jiné _____

5. Věk agresora

- Do 20 let
- 21–30 let
- 31–40 let
- 41–50 let
- 51–60 let
- Nad 60 let

6. K agresivnímu chování agresora přispěl alkohol, nebo jiná návyková látka?

- Ano
- Ne

7. Co bylo spouštěčem (tzv. poslední kapkou) pro to, že jste se rozhodl/a situaci řešit?

8. Jaký byl první krok, který jste udělal/a k řešení situace s domácím násilím?

9. Co bylo hlavní překážkou pro to, začít situaci řešit?

- Rozpad rodiny
- Ekonomické důvody
- Ztráta bydlení
- Strach z agresora
- Láska k agresorovi
- Nedostatek sebevědomí
- Jiné _____

10. Koho jako prvního jste kontaktoval/a s žádostí o pomoc při řešení domácího násilí?

- Rodinu
- Kamarádku/ kamaráda
- Telefonickou linku důvěry
- Neziskovou organizaci
- Policii
- Nikoho
- Jiné _____

11. Kdo Vám pomohl v řešení situace?

- Já sama/ sám
- Kamarádka/ kamarád
- Rodina
- Nezisková organizace
- Telefonická linka důvěry
- Policie
- Jiné _____

12. Jakým konkrétním způsobem Vám v řešení pomohli? Uveďte nejúčinnější metodu, která pomohla ve Vašem případě situaci řešit.

13. Máte zkušenost s organizací, nebo metodou řešení domácího násilí, která vůbec nefungovala?

- Ano
- Ne

14. Která řešení problému domácího násilí bylo neúčinné? Řešení prostřednictvím...

- Svépomoci
- Rodiny/ přátel
- Telefonické linky důvěry
- Neziskové organizace
- Policie
- Jiné _____
- Nemám takovou zkušenost

15. Kde jste získal/a informace o možnostech řešení domácího násilí?

- Internet/ TV
- Škola/ zaměstnání
- Rodina/ kamarádi
- Lékař
- Policie
- Jiné _____

16. Pozorujete na sobě nějaké negativní psychické následky po zkušenosti s domácím násilím?

- Nízké sebevědomí
- Nedůvěra k ostatním lidem (odtažitost)
- Sociální izolace
- Zvýšená psychická zranitelnost
- Pocit viny
- Deprese
- Oddanost vůči agresivní osobě
- Žádné

17. Máte/ (měla/a jste) ještě další následky způsobené domácím násilím?

- Zlomeniny nebo podlitiny
- Dluhy
- Ztráta kamarádů/ sociálních vazeb v rodině
- Ztráta zaměstnání
- Poruchy příjmu potravy
- Žádné

18. Jako dlouho řešení celé situace trvalo? Od rozhodnutí situaci řešit po vyřešení problému.

- V rámci několika dní
- Týdnů
- Měsíců
- Rok a více

19. Mělo by podle Vás být téma prevence domácího násilí zařazeno na základních školách?

- Ano, protože _____.
- Ne, protože _____.

20. Měla by podle Vás existovat i pomoc pro agresory? Zdůvodněte proč ano, nebo proč ne.
